

R. F. Kuangová

host

BABYLON

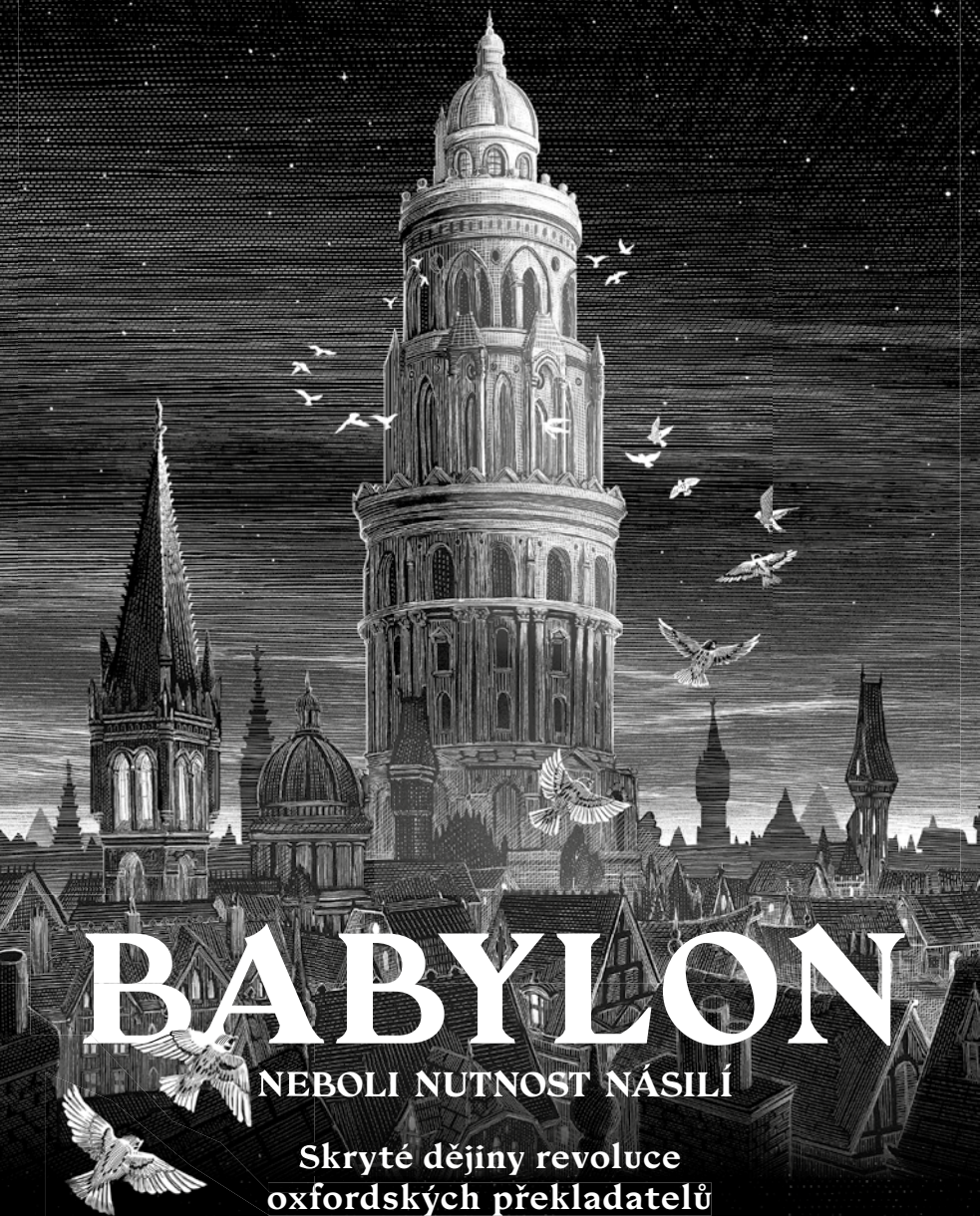
NEBOLI NUTNOST NÁSILÍ

Skryté dějiny revoluce
oxfordských překladatelů

**Přeložila
Daniela Orlando**

Brno 2024

R. F. Kuangová

BABYLON

NEBOLI NUTNOST NÁSILÍ

Skryté dějiny revoluce
oxfordských překladatelů

Babel

Copyright © 2022 by Rebecca Kuang

All rights reserved

Jacket design by Richard L. Aquan

Jacket illustration © Nicolas Delort

Crest illustration © 2022 HarperCollinsPublishers

Map and tower illustration © 2022 Nicolette Caven

Translation © Daniela Orlando, 2024

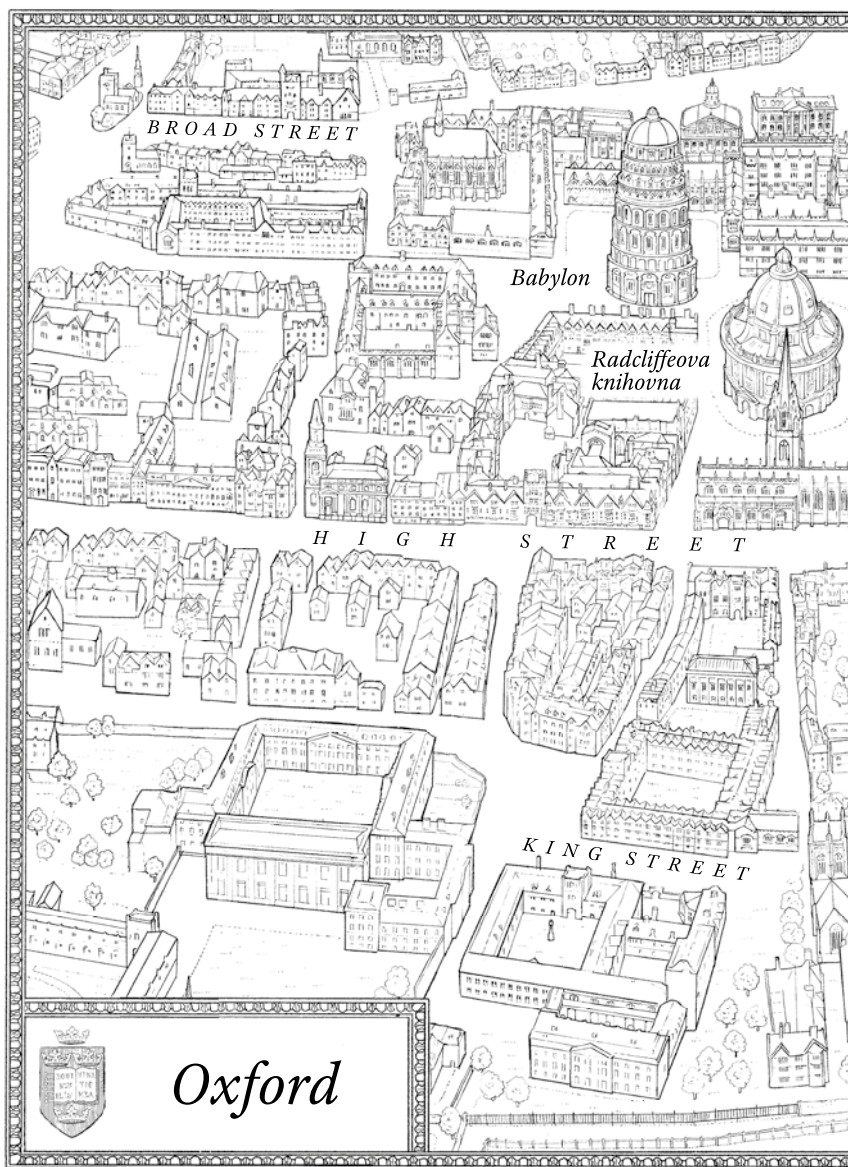
Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2024 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2071-8 (PDF)

ISBN 978-80-275-2072-5 (ePUB)

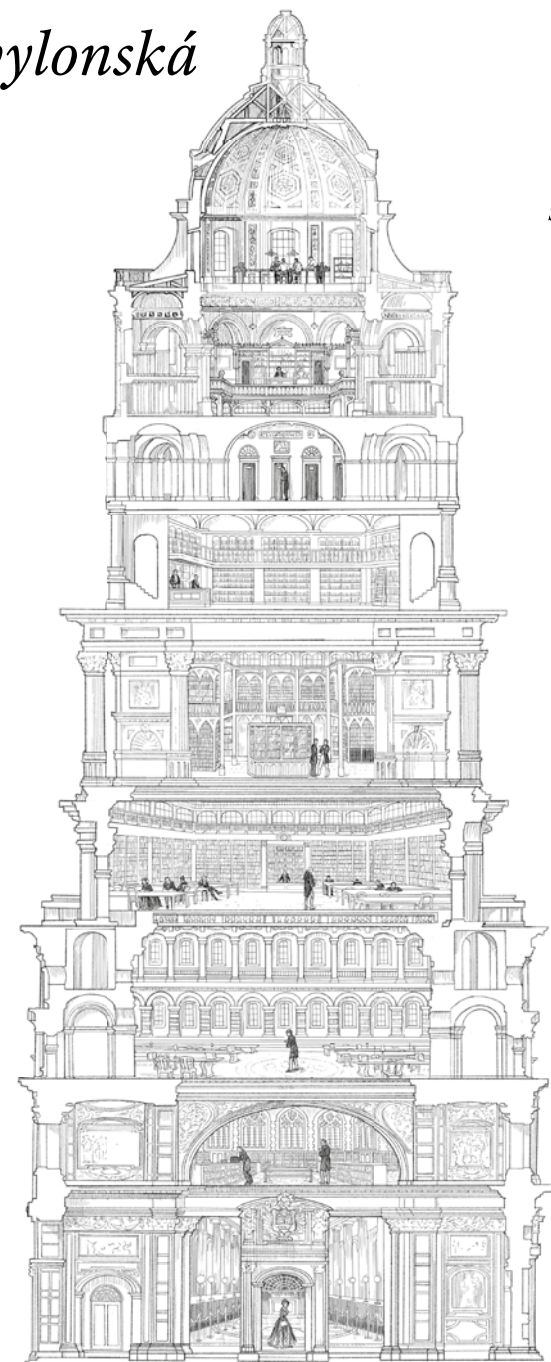
ISBN 978-80-275-2073-2 (MobiPocket)

*Bennettovi,
který je veškerým světlem
a smíchem světa.*

Babylonská věž

Stříbrodělství

*Kabinety
vyučujících*

Učebny

 a odborné
příručky

*Katedra
literatury*

Tlumočení

Právní
oddělení

Vestibul

Poznámka autorky k jejímu líčení historické Anglie obecně a Oxfordské univerzity zvlášť

S psaním románu o Oxfordu je ta potíž, že každý, kdo tam strávil nějaký čas, bude text pitvat, aby zjistil, jestli se vaše líčení města shoduje s jeho vlastními vzpomínkami na ně. Ještě horší je, když o Oxfordu píše Američanka, protože co vůbec Američani můžou o něčem vědět? Zde předkládám svou obhajobu:

Babylon je spekulativní román, a proto se odehrává ve třicátých letech devatenáctého století ve smyšlené verzi Oxfordu, jehož dějiny od základu změnilo stříbrodělství (o tom víc dále). Přesto jsem se však snažila držet se co nejvěrněji historických pramenů o životě v raně viktoriánském Oxfordu a vnášet do románu nepravdy, jen pokud slouží příběhu. Co se týče zdrojového materiálu o Oxfordu v první polovině 19. století, vycházela jsem kromě jiného z velmi zábavného historického průvodce Jamese J. Moorea *The Historical Handbook and Guide to Oxford* (1878) a také ze šestého a sedmého dílu dějin Oxfordské univerzity sestavených M. G. Brockem a M. C. Curthoysem (1997 a 2000).

U mluvy a obecného rázu života (například oxfordského slangu z počátku 19. století, který se docela hodně lišil od současné oxfordské hantýrky),¹ jsem využívala přímé zdroje, jako jsou monografie Alexe Chalmerse *A History of the Colleges, Halls, and Public Buildings Attached to the University of Oxford, Including the Lives of the Founders* (1810), vzpomínky G. V. Coxe *Recollections of Oxford* (1868), paměti Thomase Mozleyho *Reminiscences: Chiefly of Oriel College and the Oxford Movement* (1882) a memoáry

¹ V Oxfordu jsem například nikdy nikoho neslyšela zkracovat název hlavní třídy (High Street) na „The High“, ale G. V. Cox nám tvrdí opak.

W. Tuckwella *Reminiscences of Oxford* (1908). Jelikož o tom, jak se žilo, nebo aspoň o tom, jak byl život vnímán, nám může mnohé prozradit i beletrie, zařadila jsem do textu také podrobnosti z románů typu *The Adventures of Mr. Verdant Green* od Cuthberta M. Bedea (1857), *Tom Brown at Oxford* od Thomase Hughese (1861) nebo *Pendennis — kronika jeho šťastných i nešťastných osudů* od Williama Makepeace Thackerayho (1850). Ve všem ostatním jsem spoléhala na svoje vlastní vzpomínky a představivost.

Těm, kdo Oxford dobře znají, a tudíž už se třesou na první příležitost zvolat: „Ne, tak to ale není!“, teď objasním několik zvláštností. Diskusní společnost Oxfordská unie vznikla až v roce 1856, a proto se pro ni v této knize používá název Spojeného debatního spolku (založeného v roce 1823), který jí předcházela. Moje milovaná kavárna Vaults & Garden sice funguje teprve od roku 2003, ale strávila jsem v ní tolik času (a snědla v ní tolik čajového pečiva), že jsem Robinovi a spol. nedokázala tyto rozkoše upřít. Hospoda Mandragora tak, jak je popsána, neexistuje, a pokud je mi známo, žádný podnik toho jména v Oxfordu není. Ani v ulici Winchester Road není žádné lahůdkářství Taylor's, i když lahůdkářství Taylors na High Street mám moc ráda. Pomník oxfordských mučedníků sice existuje, ale byl vztyčen až v roce 1843, tři roky po skončení událostí popisovaných v této knize. Trochu jsem posunula datum jeho vzniku, a to jen kvůli duchaplné narážce. Korunovace královny Viktorie proběhla v červnu 1838, ne 1839. Železniční trať z Oxfordu do Paddingtonu byla položena až v roce 1844, ale tady byla postavena o několik let dřív ze dvou důvodů — zaprvé proto, že to vzhledem ke změněným dějinám dává smysl, a zadruhé jsem potřebovala dostat své postavy do Londýna trochu rychleji.

Podobu vzpomínkového plesu, který spíš než jakoukoli raně viktoriánskou společenskou akci připomíná současné vzpomínkové a májové plesy pořádané v Oxfordu a Cambridgi, jsem si dovolila změnit hodně. Víím například, že ústřice byly běžným jídlem raně viktoriánské chudiny, ale rozhodla jsem se z nich udělat lahůdku, protože takový byl můj první dojem z nich při májovém plesu na Magdalské koleji v Cambridgi — všude samé hromady ústřic na ledu (neměla jsem s sebou kabelku, a tak jsem žonglovala s mobilem, skleničkou šampaňského a ústřicí v jedné ruce a v důsledku

toho jsem polila jednomu starému pánovi jeho krásné společenské boty šampaňským).

Někoho může mást přesná poloha Královského ústavu překladatelství, známého též jako Babylon. Je tomu tak proto, že jsem zdeformovala krajinu, abych pro něj udělala místo. Představte si travnaté prostranství mezi Bodleyovými knihovnami, Sheldonovým divadlem a budovou Radcliffeovy vědecké knihovny. Teď je hodněkrát zvětšete a přímo doprostřed postavte Babylon.

Objevíte-li nějaké další nesrovnalosti, račte si připomenout, že tato kniha je fikce.

ČÁST

• I •

Kapitola první

*Que siempre la lengua fue compañera del imperio;
y de tal manera lo siguió, que junta mente comen-
çaron, crecieron y florecieron, y después junta fue
la caída de entrambos.*

Jazyk byl vždy souputníkem nadvlády a obojí spo-
lu jako takové vzniká, sílí a vzkvétá. A později
spolu také zaniká.

ANTONIO DE NEBRIJA,
Gramática de la lengua castellana

Ve chvíli, kdy se profesor Richard Lovell proplétal úzkými ulička-
mi Kantonu k zašlé adrese ze svého diáře, chlapec už byl z celého
domu jediný, kdo zůstal naživu.

Vzduch byl zatuchlý, podlaha kluzká. U postele stál džbán plný
vody, netknutý. Chlapec ze začátku nepil, protože měl hrůzu ze
zvracení; teď byl tak slabý, že by džbán ani neuzvedl. Stále byl při
vědomí, ale přemohla ho mátožná, polosnová malátnost. Věděl,
že brzy upadne do hlubokého spánku a už se neprobudí. Totéž se
stalo před týdnem jeho prarodičům, den nato jeho tetám a další
den i jejich Angličance slečně Betty.

Jeho matka zemřela ten den ráno. Ležel vedle jejího těla a díval
se, jak odstíny modré a fialové na její pokožce tmavnou. Tím po-
sledním, co od ní slyšel, bylo jeho jméno, dvě slabiky pronesené
neslyšně a bez dechu. Pak jí tvář ochabla a zkřivila se. Jazyk zůstal
vyplazený. Chlapec se jí pokoušel zatlačit skelné oči, ale víčka se
pořád otvírala.

Profesor Lovell zatukal, ale nikdo mu nepřišel otevřít. Ni-
kdo udiveně nevyjekl, když vykopl domovní dveře, zamčené,
jelikož po lupičích využívajících epidemie zůstávaly v okolních
domech jen holé stěny, a i když v jejich domácnosti nebylo
skoro nic cenného, chlapec a jeho matka si chtěli užít pár ho-
din klidu, než také podlehnou nemoci. Chlapec shora slyšel

všechn ten rámus, ale nedokázal se přimět, aby mu na tom záleželo.

To už chtěl jen zemřít.

Profesor Lovell vyšel po schodech, vstoupil do ložnice a zůstal nad chlapcem stát. Mrtvé ženy na posteli si nevšímal nebo nehodlal všimát. Chlapec ležel nehnutě v jeho stínu a přemítal, jestli si ta vysoká, bledá postava v černém přišla pro jeho duši.

„Jak se cítíš?“ zeptal se profesor Lovell.

Dýchání činilo chlapci takové obtíže, že neodpověděl.

Profesor Lovell si přidřep l k posteli. Vytáhl z přední kapsy tenký stříbrný slitek a položil ho chlapci na holou hrud'. Chlapec sebou trhl — kov štípal jako led.

„*Triacle*,“ pronesl profesor Lovell nejdřív francouzsky a pak anglicky: „*Treacle*.“

Slitek začal vydávat slabou bílou záři. Doprovázel ji jakýsi strašidelný zvuk neznámého původu, nějaké zvonění nebo zpěv. Chlapec zakvílel, stočil se do klubíčka a začal nechápavě pátrat jazykem v ústech.

„Vydrž to,“ zamumlal profesor Lovell. „Až něco ucítíš, spolkn to.“

Vteřiny plynuly. Chlapcův dech se zklidnil. Otevřel oči. Teď už viděl profesora Lovella zřetelněji, rozeznával břidlicově šedé oči a zahnutý nos — *yínggōubí* tomu říkali, orlí nos —, které mohly patřit jen tváři cizince.

„Jak se cítíš teď?“ zeptal se profesor Lovell.

Chlapec se znovu zhluboka nadechl. Pak odpověděl překvapivě dobrou angličtinou: „Je to sladké. Chutná to tak sladce...“

„To je dobře. To znamená, že to zabralo.“ Profesor Lovell si zastrčil slitek zpět do kapsy. „Je tu ještě někdo živý?“

„Ne,“ zašeptal chlapec. „Jen já.“

„Je tu něco, bez čeho nedokážeš odjet?“

Chlapec se odmlčel. Na matčině tváři přistála moucha a začala jí lézt po nose. Chtěl ji odehnat, ale neměl sílu, aby zvedl ruku.

„Tělo s sebou vzít nemůžu,“ dodal profesor Lovell. „Ne tam, kam jedeme.“

Chlapec spočinul pohledem na matce.

„Moje knížky,“ řekl nakonec. „Pod postelí.“

Profesor Lovell se sklonil a vytáhl zpod postele čtyři objemné svazky. Knihy napsané v angličtině, s ošoupanými hřbety. Některé stránky byly tak ohmatané, že tisk už byl skoro nečitelný. Zalistoval jimi, bezděčně se pousmál a uložil je do brašny. Pak vzal chlapcovo vyzábělé tělo do náručí a vynesl ho z domu.

V roce 1829 pronikla epidemie později známá jako asijská cholera z Kalkaty přes Bengálský záliv na Dálný východ — nejdřív do Siamu, pak do Manily a nakonec ke břehům Číny — na obchodních lodích, jejichž dehydrovaní námořníci se zapadlými očima vypouštěli svoje splašky do Perlové řeky a zamořili vodu, kterou tisíce lidí pily a v níž praly, plavaly a koupaly se. Přihнала se do Kantonu jako přívalová vlna a rychle postupovala od doků k obytným čtvrtím hlouběji ve vnitrozemí. Chlapcova čtvrt' jí podlehla za několik týdnů. Celé rodiny bezmocně umíraly ve svých příbytcích. Když profesor Lovell odnášel chlapce kantonskými uličkami, všichni ostatní v okolních domech už byli mrtví.

Chlapec se o tom všem dozvěděl, když procitl v čisté, dobře osvětlené místnosti Anglické faktorie, zabalený v nejměkčích a nejbělejších pokrývkách, jakých se kdy dotkl. Jeho nepohodlí však zmírňovaly jen nepatrně. Bylo mu hrozné horko a měl pocit, že místo jazyka má v ústech nějaký hutný, písčitý kámen. Připadal si, jako by se vznášel vysoko nad svým tělem. Při každém profesorově slově mu projela oběma spánky ostrá bolest doprovázená rudými záblesky.

„Měls velké štěstí,“ sdělil mu profesor Lovell. „Tato nemoc usmrtí skoro všechno, co zasáhne.“

Chlapec zíral, uchvácený cizincovým protáhlým obličejem a světlešedými očima. Jakmile přestal ostřit, cizinec se změnil v obřího ptáka. Vránu. Ne, nějakého dravce. Něco zákeřného a silného.

„Rozumíš tomu, co ti říkám?“

Chlapec si navlhlčil vyprahlé rty a odpověděl.

Profesor Lovell zavrtěl hlavou. „Anglicky. Mluv anglicky.“

Chlapce pátilo v krku. Rozkašlal se.

„Vím, že umíš anglicky.“ Hlas profesora Lovella zněl jako výstražná. „Odpověz.“

„Moje matka,“ zašeptal chlapec. „Zapomněl jste na moji matku.“

Profesor Lovell neodpověděl. Vzápětí vstal, a než odešel, ometl si kolena, i když chlapec dost dobře nechápal, jak se mu na nich mohl usadit nějaký prach během tak krátkého sezení.

Druhý den ráno chlapec zvládl bez zvracení sníst miskou řídké polévky. Další den dokázal vstát skoro bez závratě, ale kolena se mu po delší nečinnosti tak třásla, že se musel přidržet rámu postele, aby neupadl. Už neměl zvýšenou teplotu a vrátila se mu chuť k jídlu. Když se odpoledne probudil znovu, zjistil, že miskou vystřídal talíř se dvěma tlustými krajíci chleba a pořádným kusem rostbífů. Byl tak vyhládlý, že do sebe jídlo ládoval holýma rukama.

Většinu dne proležel v bezesném spánku, často přerušovaném příchody jakési paní Piperové, usměvavé, buclaté ženy, která mu načechrávala polštáře, otírala čelo nádherně studenou vlhkou žínkou a mluvila anglicky s tak zvláštním přízvukem, že ji musel několikrát poprosit, aby větu řekla ještě jednou.

„Jemináčku,“ zasmála se, když to udělal poprvé. „Tys asi ještě nikdy nepotkal Skota.“

„S... kota? Co je to skot?“

„Tím se netrap.“ Poplácala ho po tváři. „Však už se brzy dozvíš, z čeho se skládá Velká Británie.“

Ten den mu paní Piperová přinesla večeři — zase chleba s hovězím — spolu se zprávou, že s ním profesor chce mluvit ve své pracovně. „Ta je v horním patře. Druhé dveře napravo. Nejdřív se ale najež, on ti neuteče.“

Chlapec rychle spořádal jídlo a s pomocí paní Piperové se oblékl. Netušil, odkud se šatstvo vzalo — bylo střižené podle západní módy a na jeho nevysokou, hubenou postavu padlo překvapivě dobře —, ale byl ještě tak unavený, že se nevyptával.

Když zdolával schody do horního patra, klepal se, jen netušil, jestli únavou, nebo nervozitou. Dveře do profesorovy pracovny byly zavřené. Zastavil se, aby se vydýchal, a pak zaklepal.

„Dále,“ zvolal profesor.

Dveře byly dost těžké. Chlapec se o ně musel pořádně opřít, jinak by jimi nehnul. V pracovně ho obklopila pižmová, inkoustová

vůně knih. Byly jich tu celé stohy. Některé stály úhledně vyrovnané na policích, jiné ledabyly navršené do vachrlatých pyramid po celé místnosti; některé byly poházené po podlaze, zatímco jiné balancovaly na stolech rozmístěných v tom zšeřelém bludišti bez ladu a skladu.

„Tady.“ Profesor se skoro ztrácel za knihovnami. Chlapec se nasměle proplétal místností v obavě, aby se pyramidy při sebeslabším neuváženém pohybu nezbortily.

„Neboj se.“ Profesor seděl za velkým psacím stolem zavaleným knihami, archy papíru a obálkami. Posunkem chlapce vybídl, ať se posadí naproti němu. „Měls tady hodně času na čtení? Nedělala ti angličtina potíže?“

„Už mám trochu načteno.“ Chlapec se opatrně posadil a snažil se přitom nešlápnout na knihy, které se mu kupily u nohou. Všiml si, že jsou to cestopisy od Richarda Hakluyta. „Moc knížek jsme neměli. Tak jsem si je četl pořád dokola.“

Na někoho, kdo v životě neopustil Kanton, mluvil pozoruhodně dobře anglicky. Měl jen slabounký přízvuk. Byla to zásluha jedné Angličanky, slečny Elizabeth Slateové, jíž chlapec říkal „slečna Betty“ a která žila s jeho rodinou odnepaměti. Nikdy tak úplně nechápal, co u nich dělá — jeho rodina rozhodně nebyla tak zámožná, aby si mohla dovolit zaměstnávat nějaké služebnictvo, a už vůbec ne cizinku, ale někdo jí zřejmě vyplácel mzdu, protože od nich neodešla dokonce ani po vypuknutí epidemie. Kantonštinu ovládala obstojně, dost dobře na to, aby si ve městě bez problémů poradila sama, ale s ním mluvila výhradně anglicky. Její jedinou povinností zjevně bylo starat se o něj a chlapec si osvojil plynou angličtinu právě díky hovorům s ní a později s britskými námořníky v docích.

Anglicky uměl lépe číst než mluvit. Od svých čtyř let dostával dvakrát ročně velký balík anglicky psaných knih. Odesílatel bydlel v Hampsteadu u Londýna — slečně Betty ta adresa zřejmě nic neříkala a chlapec o ní samozřejmě nevěděl vůbec nic. Přesto však se slečnou Betty sedávali společně u svíčky a pomaloučku si podtrhávali prstem každé slovo, aby se jim snáz vyslovovalo. Později trávil celá odpoledne zahloubaný do ohmataných stránek i bez ní. Ale tucet knih mu sotva mohl vydržet půl roku. Než dorazila

další zásilka, měl je všechny přečtené tolikrát, že už je skoro uměl nazpaměť.

Teď si uvědomil, aniž tak úplně chápal širší souvislosti, že ty balíky zřejmě posílal profesor Lovell.

„Docela mě to baví,“ vymáčkl ze sebe. A protože měl dojem, že by to mohl ještě trochu rozvést: „A ne, angličtina mi nedělala potíže.“

„Výborně.“ Profesor Lovell vytáhl z poličky za sebou nějakou knihu a přistrčil ji přes stůl k němu. „Přepokládám, že tahle ti ještě nepřišla do ruky?“

Chlapec přejel pohledem název. Adam Smith: *Bohatství národů*. Zavrtěl hlavou. „Bohužel ne.“

„To nevádí.“ Profesor otevřel knihu uprostřed a ukázal prstem. „Přečti mi něco nahlas. Tady odsud.“

Chlapec polkl, odkašlal si a dal se do čtení. Kniha byla strašlivě tlustá, použité písmo hodně malé a styl podstatně náročnější než v akčních dobrodružných románech, které čítával se slečnou Betty. Zadrhával se na slovech, která neznal, na slovech, která mohl jen pronášet a odhadovat.

„Pros... prospěch se dá roz... rozdělit předně na pro... prospěch vše-o-všeobecný, jej... jež měla z těchto velikých událostí Evropa chápána jako velký celek, a za druhé prospěch zvláštní, jež každá země zří... zřizující kolo... kolonie měla ze svých kolonií na zák... ladě?“ Odkáslal si. „Na základě... toho, že je ov... ovlá...“²

„To stačí.“

Neměl ponětí, co to právě přečetl. „Ale co to...“

„Ne, to je v pořádku,“ přerušil ho profesor. „Stěží bych mohl očekávat, že budeš chápat mezinárodní ekonomii. Vedl sis velmi dobře.“ Odložil knihu stranou, sáhl do zásuvky ve stole a vytáhl z ní stříbrný slitek. „Pamatuješ si tohle?“

Chlapec upřel na slitek vytřeštěné oči. Báł se ho třeba jen do-
tknout.

² Adam Smith v sedmé kapitole čtvrté knihy *Bohatství národů* odmítá kolonialismus z toho důvodu, že obrana kolonií vyčerpává zdroje a hospodářský přínos monopolního koloniálního obchodu je pouhým preludem. Píše: „Velká Británie má z vlády, kterou si osobuje nad koloniemi, jen škodu.“ Tento názor tehdy sdílel málokdo.

Už podobné slitky viděl. V Kantonu byly vzácné, ale všichni o nich věděli. *Yínfúlù*, stříbrné talismany. Vídal je vsazené do lodních přídí, zadlabané do boků krytých nosítek a instalované nad dveřmi skladišť v cizinecké čtvrti. Nikdy nepřišel na to, k čemu přesně slouží, a u nich doma mu to nikdo neuměl vysvětlit. Babička o nich říkala, že jsou to zaříkávadla pro boháče, kovové amulety zajišťující požehnání bohů. Matka si myslela, že v sobě mají lapené demony, jimž jejich pán může přikázat, aby plnili jeho přání. Znervózňovaly dokonce i slečnu Betty, která zcela otevřeně pohrdala původními čínskými pověrami a neustále vytýkala chlapcově matce, že poprává sluchu hladovým duchům. „Jsou to čáry,“ odpověděla mu, když se jí na to ptal. „Je to ďáblov dílo, tak je to.“

A tak chlapec nevěděl, co si má myslet o tomto *yínfúlù*, až na to, že přesně takový slitek mu před několika dny zachránil život.

„Prosím.“ Profesor Lovell mu ho podal. „Prohlédni si ho. Ne-kouše.“

Chlapec zaváhal, ale pak ho od něj převzal oběma rukama. Slitek byl krásně hladký a na omak studený, ale jinak vypadal celkem obvykle. Pokud obsahoval lapeného démona, tak dobře ukrytého.

„Uměl bys přečíst, co tam stojí?“

Chlapec se podíval blíž a uviděl, že na slitku skutečně je něco napsáno, drobounká slůvka úhledně vyrytá z obou stran — na jedné straně anglická písmena, na druhé čínské znaky. „Ano.“

„Vyslov je. Nejdřív čínštinu a pak angličtinu. Mluv co nejzřetelněji.“

Čínské znaky poznával, ale kaligrafie mu připadala trochu zvláštní, jako by byla dílem někoho, kdo je viděl a opsal je radikál po radikálu, aniž věděl, co znamenají. Stálo tam: 囍圖吞棗.

„*Húlún tún zǎo*,“ pronesl pomalu a s pečlivou výslovností. Pak přešel do angličtiny. „Spolknout i s navijákem.“

Slitek začal bzučet.

Chlapci rázem otekl jazyk a ucpal mu dýchací cesty. Začal se dusit a chytil se za krk. Slitek mu spadl do klína, kde se zmítal a nadskakoval jako posedlý. Chlapcovými ústy se rozlila vtíravě sladká chuť. *Jako datle*, napadlo ho matně, zatímco zorné pole mu začínalo na okrajích černat. Syté, šťavnaté datle, tak zralé, že už

se z nich člověku dělá špatně. Topil se v nich. Měl úplně ucpaný krk, nemohl dýchat...

„Počkej.“ Profesor Lovell se k němu naklonil a zvedl mu slitek z klína. Dusivý pocit zmizel. Chlapec se zhroutil na psací stůl a začal lapat po dechu.

„Zajímavé,“ řekl profesor Lovell. „Tak silný účinek jsem ještě neviděl. Cítíš v ústech nějakou chuť?“

„*Hóngzǎo*.“ Chlapci se po tvářích řinuly slzy. Rychle přepnul do angličtiny: „Červené datle.“

„To je dobré. To je velmi dobré.“ Profesor Lovell ho chvíli pozoroval a pak vrátil slitek do šuplíku. „Přesněji řečeno vynikající.“

Chlapec si otřel slzy z očí a popotáhl. Profesor Lovell se posadil, počkal, až se chlapec trochu vzpamatuje, a pak pokračoval. „Pozítří odsud s paní Piperovou odjedeme do města jménem Londýn v zemi, která se nazývá Anglie. Určitě už jsi o obou slyšel.“

Chlapec nejistě přikývl. Londýn pro něj existoval podobně jako Liliput, dálné, smyšlené, fantastické místo, kde nikdo nevypadá, neobléká se a nehovoří ani vzdáleně jako on.

„Hodlám tě vzít s sebou. Budeš bydlet v mém sídle a já ti poskytnu byt a stravu, dokud nebudeš dost starý, aby ses uživil sám. Na oplátku za to absolvuješ výuku podle mnou sestavených osnov. Bude zaměřená na jazyky — latina, řečtina a samozřejmě mandarínská čínština. Povedeš bezstarostný, pohodlný život a dostane se ti nejlepšího dostupného vzdělání. Neočekávám za to nic víc, než že budeš pilně studovat.“

Profesor Lovell sepal ruce jako při modlitbě. Jeho tón chlapce mátl. Mluvil naprosto jednotvárně a nezúčastněně. Nebylo poznat, jestli ho profesor Lovell u sebe v Londýně chce, nebo ne. Vlastně to působilo spíš jako obchodní návrh než jako adopce.

„Žádám tě, abys to důkladně zvážil,“ pokračoval profesor Lovell. „Tvá matka i prarodiče jsou mrtví, tvůj otec není znám a žádné další příbuzné nemáš. Zůstaň zde a nebudeš mít ani vindru. Poznáš jen chudobu, nemoc a hlad. Když budeš mít štěstí, seženeš práci v docích, ale jsi ještě malý, a tak budeš několik let žebrat nebo krást. Pokud se vůbec dožiješ dospělosti, můžeš doufat přinejlepším v otrockou dřinu na lodi.“

Chlapec se přistihl, že zaujatě pozoruje profesorovu tvář. Ne že by se ještě nikdy nesetkal s Angličanem. V docích potkal spoustu námořníků a už viděl celou škálu bělošských obličejů od mohutných a ruměných přes nezdravé a poseté jaterními skvrnami až po protáhlé, bledé a strohé. Tvář profesora Lovella však představovala úplně jinou hádanku. Obsahovala všechny části běžného lidského obličejce — oči, rty, nos, zuby, vše zdravé a obyčejné. Hlas měl hluboký, trochu jednotvárný, ale každopádně lidský. Při řeči ale jeho tón ani výraz neprozrazovaly žádné citové hnutí. Byl jako nepopsaný list. Chlapec nedokázal odhadnout, co asi profesor prožívá. Když popisoval jeho předčasnou, neodvratnou smrt, mohl stejně tak dobře vyjmenovávat přísady do guláše.

„Proč?“ zeptal se chlapec.

„Co proč?“

„Proč mě chcete?“

Profesor kývl hlavou k zásuvce obsahující stříbrný slitek. „Protože umíš tohle.“

Až teď si chlapec uvědomil, že to byla zkouška.

„Toto jsou podmínky mého opatrovnictví.“ Profesor Lovell k němu přisunul nějaký dvoustránkový dokument. Chlapec sklopil oči, aby si ho přečetl, ale pak to vzdal — sevřený rukopis plný kudrlinek působil skoro nečitelně. „Jsou docela prosté, ale nepomeň si je celé přečíst, než je podepíšeš. Uděláš to ještě večer, než půjdeš spát?“

Chlapec byl tak vyvedený z míry, že se zmohl jen na přikývnutí.

„Výborně,“ poznamenal profesor Lovell. „A ještě něco. Napadlo mě, že budeš potřebovat jméno.“

„Jméno už mám,“ odpověděl chlapec. „Jmenuju se...“

„Ne, to nestačí. To žádný Angličan nebude umět vyslovit. Dala ti slečna Slateová nějaké jméno?“

Vlastně ano. Když mu byly čtyři roky, trvala na tom, aby si zvolil jméno, se kterým by ho Angličané mohli brát vážně, ačkoli mu nikdy nevysvětlila, jací Angličané by to měli být. Vybrali namátkou něco z knížky dětských říkanek a chlapec si nestěžoval, protože se mu líbilo, jak pevně a plně ty slabiky zní v ústech. Nikdo jiný v jejich domácnosti však to jméno nepoužíval a brzy od toho

upustila i slečna Betty. Chlapec se musel důkladně zamyslet, než se rozpomněl.

„Robin.“³

Profesor Lovell se na chvíli odmlčel. Jeho výraz chlapce zmátl — vraštil čelo, jako by se zlobil, ale koutek úst měl jakoby pobaveně zkřivený. „A co příjmení?“

„Jedno už mám.“

„Takové, které bude použitelné v Londýně. Vyber si, jaké chceš.“

Chlapec zamrkal. „Mám si vybrat... příjmení?“

Příjmení přece není něco, co člověk může odhazovat a měnit, jak ho zrovna napadne, říkal si v duchu. Označuje rodinný původ, označuje příslušnost.

„Angličané si vymýšlejí nová jména každou chvíli,“ odpověděl profesor Lovell. „Svá původní si ponechávají jen rodiny, v nichž se předává nějaký titul, a ty rozhodně žádný nemáš. Potřebuješ jen přezdívku, kterou se budeš představovat. Postačí jakékoli jméno.“

„Můžu si tedy vzít vaše? Lovell?“

„Kdepak,“ zamítl to profesor Lovell. „Ještě by si mysleli, že jsem tvůj otec.“

„Aha... no jistě.“ Chlapcovy oči zoufale zatěkaly po místnosti ve snaze najít nějaké slovo nebo zvuk, kterého by se chytily. Utkvěly na důvěrně známém svazku na polici za profesorovou hlavou — *Gulliverovy cesty*. Host v cizí zemi, který se musel naučit místní jazyky, pokud chtěl zůstat naživu. Pomyslel si, že už chápe, jak asi Gulliverovi bylo.

„Swift?“ odhodlal se. „Ledaže...“

Profesor Lovell se k jeho údivu rozesmál. Smích zněl z těch přísných úst zvláště, příliš úsečně, skoro až krutě a chlapec sebou chtěl nechtě trhl. „Dobrá tedy. Budeš Robin Swift. Těší mě, že vás poznávám, pane Swiftě.“

Vstal a napráhl přes stůl ruku. Chlapec vídal v docích cizí námořníky, jak se mezi sebou zdraví, a tak věděl, co má dělat. Uchopil tu velkou, suchou, nepříjemně studenou dlaň do své. Potřásl si rukama.

3 *To já zabil Robina, malého ptáčka.
Kdo ho viděl umírat?*

Za dva dny odpluli profesor Lovell, paní Piperová a nově pokřtěný Robin Swift směr Londýn. Robin už se tou dobou díky mnohahodinovému odpočinku na lůžku a neutuchajícímu přísunu teplého mléka a četných jídel připravovaných paní Piperovou zotavil natolik, že mohl chodit bez cizí pomoci. Vláčel po nástupním můstku kufr ztěžklý knihami a snažil se držet krok s profesorem.

Kantonský přístav, ústí, skrze něž se Čína setkávala se světem, byl přehlídkou jazyků. Slaným vzduchem poletovala hlasitá a překotná portugalština, francouzština, nizozemština, švédština, dánština, angličtina a čínština a vzájemně se mísily do překvapivě navzájem srozumitelného pidžinu, který ovládali skoro všichni, ale jen málokdo jím uměl mluvit snadno. Robin ho dobře znal. Své první znalosti cizích jazyků si osvojil při pobíhání po nábřeží a často námořníkům tlumočil za drobné, které mu s úsměvem házeli. V životě by ho nenapadlo, že by mohl vysledovat lingvistické útržky této směsice jazyků zpátky ke zdroji.

Po přístavní hrázi došli až k frontě před *Countess of Harcourt*, jednou z lodí Východoindické společnosti, která na každou plavbu přibírala omezený počet platících pasažérů. Moře bylo ten den hlučné a neklidné. Robin se celý klepal, protože mu skrz kabát profukovaly lezavé závany ledového přímořského větru. Už se nemohl dočkat, až bude na lodi, v kajutě nebo kdekoli mezi stěnami, ale frontu něco zdrželo. Profesor Lovell vystoupil z řady, aby lépe viděl. Robin ho napodobil. Na protějším konci nástupního můstku nějaký námořník spílal cestujícímu a ranním chladem se nesly šíravé evropské samohlásky.

„Rozumíš tomu, co ti říkám? *Nýháu? Lejhou?* Vůbec nic?“

Terčem jeho hněvu byl čínský dělník, shrbený pod vahou rukasu, který měl přehozený přes rameno. Pokud něco odpověděl, Robin to neslyšel.

„Nerozumí mi ani slovo,“ stěžoval si námořník. Otočil se k davu.

„Můžete někdo říct tomuhle člověku, že nesmí na palubu?“

„Chudáček.“ Paní Piperová šťouchla profesora Lovella do ruky.

„Můžete mu to přeložit?“

„Neovládám kantonské nářečí,“ odtušil profesor Lovell. „Jdi tam ty, Robine.“

Robin zaváhal. Najednou dostal strach.

„Jdi.“ Profesor Lovell ho postrčil na můstek.

Robin se vpotácel do věry. Námořník i dělník se na něj zadívali. Námořník se tvářil jen popuzeně, ale nádeníkovi se zjevně ulevilo, jako by okamžitě poznal v Robinově tváři spojence, jediného dalšího Číňana v dohledu.

„Co se děje?“ zeptal se ho Robin kantonsky.

„Nechce mě pustit na palubu,“ spustil naléhavě dělník. „Ale já mám s touhle lodí smlouvu až do Londýna, podívej, tady se to píše.“

Nastrčil Robinovi pod nos přeložený list papíru.

Robin ho rozložil. Dokument byl psaný anglicky a skutečně vypadal jako smlouva, jaké tehdy s domorodci uzavíraly evropské lodě, konkrétně jako listina zaručující vyplácení mzdy po dobu plavby z Kantonu do Londýna. Robin už takové smlouvy viděl — v posledních několika letech byly čím dál běžnější, jelikož poptávka po čínském smluvním služebnictvu rostla souběžně s tím, jak se obchod s otroky v zámoří začínal komplikovat. Nebyla to první smlouva, kterou překládal. Už viděl pracovní příkazy pro čínské nádeníky odplouvající do tak vzdálených míst jako Portugalsko, Indie a Západní Indie.

Robin z toho měl dojem, že všechno je v pořádku. „Tak v čem je problém?“

„Co ti vykládal?“ zeptal se námořník. „Řekni mu, že ta smlouva je k ničemu. Nebudu na svojí lodi trpět Číňany. Když jsem se posledně plavil s Číňanem, celou loď zamořily vši. Nehodlám si zahrávat s lidma, co se nemyjou. Tenhle by nerozuměl slovu *koupel*, ani kdybych ho na něj zařval. Haló? Mládenče? Rozumíš tomu, co ti říkám?“

„Ano, ano.“ Robin honem přepnul zpátky do angličtiny. „Ano, já jen... vydržte chvíli, jen se snažím...“

Ale co měl říct?

Nechápající dělník na něj upíral prosebný pohled. Tvář měl vráscitou a osmahlou, tak šlachovitou, že vypadal na šedesát, i když nejspíš měl teprve po třicítce. Všichni námořníci stárnou rychle, dřina se jim podepíše na těle. Robin ty tváře viděl v docích už tisíckrát. Některé z nich mu házely sladkosti; některé ho znaly tak dobře, že ho oslovovaly jménem. Spjoval si je se svými krajany.

Zatím se mu ale nestalo, že by se na něj někdo starší než on obrátil s tak naprostou bezmocností.

Žaludek se mu stáhl pocitem viny. Na jazyku měl slova, nemilosrdná a strašlivá slova, ale nedokázal z nich složit větu.

„Robine.“ Profesor Lovell stál vedle něj a svíral mu rameno tak pevně, že to bolelo. „Tlumoč, prosím.“

Robin pochopil, že je to jen na něm. On o tom rozhodne. Jen on může určit, co je pravda, protože jen on ji může sdělit všem zúčastněným.

Ale co asi tak mohl říct? Viděl námořníkovu nevraživou podrážděnost. Viděl ševelivou nedočkavost ostatních pasažérů ve frontě. Doléhala na ně únava, byla jim zima a nechápali, proč se ještě nenalodili. Cítil, jak mu profesor Lovell vytlačuje palcem rýhu do klíční kosti, a napadla ho myšlenka, myšlenka tak strašlivá, až se mu podlomila kolena, že totiž pokud s ním bude moc starostí, pokud bude dělat potíže, mohla by *Countess of Harcourt* jednoduše odplout i bez něj.

„Vaše smlouva je tady k ničemu,“ zamumlal. „Zkuste příští loď.“

Dělník nevěřicně zíral. „Četls to? Píše se tam Londýn, píše se tam Východoindická společnost, píše se tam, že je to tahle loď, *Countess...*“

Robin zavrtěl hlavou. „Je k ničemu,“ pronesl a pak tu větu zopakoval, jako by jí tím mohl dodat na pravdivosti. „Je k ničemu, budete muset zkusit příští loď.“

„Co je na ní špatné?“ chtěl vědět dělník.

Robin měl co dělat, aby ze sebe vymáčkl odpověď. „Prostě je k ničemu.“

Dělník na něj zůstal civět. Jeho ošlehanou tvář problesklo tisíc citových hnutí — nevole, rozhořčení a nakonec odevzdanost. Robin se děsil toho, že se bude chtít hádat, že bude klást odpor, ale rychle pochopil, že pro toho člověka podobné zacházení nebylo žádnou novinkou. Nestalo se mu to poprvé. Dělník se otočil, sešel po nástupním můstku a cestou odstrkoval cestující. Ve chvílce zmizel z dohledu.

O Robina se pokoušela závrať. Rozběhl se po můstku zpátky k paní Piperové. „Je mi zima.“

„Vždyť se celý třeseš, ty ubožáčku.“ Okamžitě si ho přivinula k sobě jako kvočna a zabalila ho do přehozu. Utrousila něco břítkého k profesorovi Lovellovi. Ten vzdychl, přikývl a pak se prodrali do čela fronty, kde byli bez meškání odbaveni a pokračovali rovnou do svých kajut, následováni nosičem, který se ujal jejich zavazadel.

Za hodinu *Countess of Harcourt* vyplula.

Robin se uvelebil na lůžku, zabalený do tlusté deky. Vůbec by mu nevadilo zůstat tam celý den, ale paní Piperová ho vyhnala zpátky na palubu, aby se podíval, jak pobřeží mizí v dálce. Jakmile Kanton zmizel za obzorem, ucítil prudkou bolest v prsou a potom drásavou prázdnotu, jako by mu lodní hák vyrval srdce z těla. Až teď si uvědomil, že se do své rodné země vrátí nejdřív za mnoho let, pokud vůbec. Nebyl si jistý, jak si ten fakt má vyložit. Slovo *ztráta* bylo nedostačující. Ztráta znamená jenom nedostatek, znamená, že něco chybí, ale nevystihuje úplnost tohoto odtržení, toto strašlivé vykořenění ze všeho, co kdy znal.

Dlouho pozoroval oceán, lhostejný k větru, a napíнал zrak, dokud nezmizela i vidina pobřeží v jeho představách.

Prvních několik dní plavby prospal. Pořád ještě nabíral síly. Paní Piperová ho nutila ke každodenním zdravotním procházkám po palubě, ale zpočátku zvládl jen pár minut, než si musel zase lehnout. Nevolnost mořské nemoci se mu naštěstí vyhnula — smysly měl díky dětství prožitému v okolí doků a řek uvyklé bouřlivému kolébání. Když se cítil dost silný na to, aby strávil na palubě celé odpoledne, rád sedával u zábradlí, díval se, jak neúnavné vlny mění barvu podle oblohy, a cítil ve tváři mořskou tříšť.

Profesor Lovell se s ním při společných procházkách po palubě občas dával do řeči. Robin brzy zjistil, že je to puntičkář a nemluva. Poskytoval mu informace, když měl za to, že je Robin potřejuje, ale jinak mu nečinilo potíže přecházet otázky bez odpovědi.

Oznámil Robinovi, že po příjezdu do Anglie budou bydlet v jeho domě v Hampsteadu. Neobjasnil mu, jestli v onom sídle má i svou rodinu. Potvrdil, že celé ty roky platil slečnu Betty, ale nevysvětlil mu proč. Naznačil, že se znal s Robinovou matkou a díky tomu měl Robinovu adresu, ale neřekl mu nic bližšího o povaze jejich vztahu nebo o tom, jak se seznámili. To, že se znali z dřívějšíka,

připustil, až když se vyptával Robina, jak jeho rodina skončila v té barabizně u řeky.

„Pamatuji si je jako dost bohatou kupeckou rodinu,“ prohlásil. „Než se odstěhovali na jih, mívali velký dům v Pekingu. Co za tím bylo, hazard? To asi ten bratr, co?“

Před několika měsíci by Robin plivl do očí komukoli, kdo by o jeho rodině mluvil tak necitlivě. Ale tady, sám uprostřed oceánu, bez příbuzných a bez prostředků, se nedokázal vyburcovat k hněvu. Veškerý zápal v něm vyhasl. Cítil jen strach a obrovskou únavu.

Bezťak to všechno odpovídalo tomu, co Robin věděl o předchozím bohatství své rodiny, beze zbytku promrhaném v prvních letech po jeho narození. Matka si na to stěžovala zatrpkle a často. Podrobnosti mu unikaly, ale samotný příběh zahrnoval totéž co mnoho jiných vyprávění o úpadku v Číně za časů dynastie Čching — stárnoucího patriarchu, rozmařilého syna, podlé a manipulativní přátele a bezmocnou dceru, kterou si z nějakého záhadného důvodu nikdo nechtěl vzít. On sám prý kdysi spával v lakované kolébce. Kdysi mívali tucet sloužících a kuchaře, který jim vařil vzácné lahůdky dovážené z trhů na severu. Kdysi žili v domě, který by pojal pět rodin, s nádvořím, po němž se potulovali pávi. Ale Robin znal jen ten domek u řeky.

„Matka mi říkala, že strýc přišel o všechny peníze v opiových doupatech,“ odpověděl profesorovi. „Panství připadlo věřitelům a my jsme se museli přestěhovat. Strýc pak zmizel, když mi byly tři roky, a zbyli jsme jen my a moje tety a prarodiče. A slečna Betty.“

Profesor Lovell dal najevo svou účast nezávazným zamručením. „To je velká škoda.“

Kromě těchto rozhovorů byl po většinu dne zalezlý ve své kajutě. Vídali ho jen v jídelně u večere, a to ještě ne vždy — paní Piperová většinou musela naložit suchary a sušené vepřové na talíř a donést mu ho do pokoje.

„Pracuje na svých překladech,“ sdělila Robinovi. „Vždycky během těchto plaveb nakupuje svitky a staré knihy, abys věděl, a radši začíná s převodem do angličtiny už před příjezdem do Londýna. Tam ho pořád něčím zaměstnávají — je to totiž důležitý člověk, to víš, člen Královské orientální společnosti, a tvrdí, že jen na moři

si užije trochu klidu. Legrační, co? V Macau pořídil nějaké zajímavé rýmovací slovníky, moc hezké, ale mají tak křehké stránky, že mě na ně nenechá sáhnout.“

Robina překvapilo, že byli v Macau. O žádné návštěvě Macaa nevěděl — naivně si myslel, že profesor Lovell se vydal do Číny jen kvůli němu. „Jak dlouho jste tam byli? Myslím v Macau.“

„No, dva týdny a kousek. Byly by to jen dva týdny, ale zdrželi nás na celnici. Neradi pouštějí cizinky na pevninu, tak jsem se musela převléct a vydávat se za profesorova strýce, no umíš si to představit?“

Dva týdny.

Před dvěma týdny byla Robinova matka ještě naživu.

„Jsi v pořádku, zlatíčko?“ Paní Piperová mu prohrábla vlasy. „Jsi nějaký bledý.“

Robin přikývl a polkl slova, jelikož věděl, že je nemůže říct nahlas.

Neměl právo se zlobit. Profesor Lovell mu slíbil všechno a nic mu nedlužil. Robin ještě tak úplně nerozuměl pravidlům světa, do něhož se chystal vstoupit, ale chápal nutnost vděku. Ponížené úcty. Člověk přece nedělá naschvály svým zachráncům.

„Mám odnést ten talíř profesorovi?“ zeptal se.

„Díky, drahoušku. To je od tebe moc milé. Pak za mnou přijď na palubu, budeme se dívat, jak zapadá slunce.“

Čas ztratil pevné obrysy. Slunce vycházelo a zapadalo, ale bez pravidelnosti zavedeného koloběhu — Robin neměl žádné povinnosti, nemusel nosit vodu ani vyřizovat pochůzky — se všechny dny zdály stejné bez ohledu na to, kolik zrovna bylo hodin. Spal, znovu si pročítal své staré knížky a přecházel po palubě. Tu a tam se dával do řeči se spolucestujícími, kteří se vždycky tvářili uneseně, když slyšeli z úst malého orientálce skoro bezchybný londýnský přízvuk. Měl na paměti slova profesora Lovella a usilovně se snažil žít pouze v angličtině. Když se dostavila nějaká myšlenka v čínštině, vytěsnil ji.

Vytěsňoval i svoje vzpomínky. Jeho život v Kantonu, matka, prarodiče, deset let strávených pobíháním po docích, to všechno šlo odvrhnout překvapivě lehce, snad proto, že plavba byla tak

nervydrásající a zvrát tak naprostý. Všechno, co znal, nechal za sebou. Neměl nic, k čemu by se upnul, nic, k čemu by se mohl vrátit. Jeho svět se teď skládal z profesora Lovella, paní Piperové a příslibu země na druhém konci oceánu. Pohřbil svůj minulý život ne proto, že by byl tak hrozný, ale protože kdyby se ho nezřekl, nepřežil by. Zahalil se do svého anglického přízvuku jako do svrchníku, přizpůsobil se mu, aby mu padl co nejlépe, a za několik týdnů už se v něm cítil pohodlně. Za několik týdnů už po něm nikdo nechtěl, aby pro jeho obveselení řekl pár slov čínsky. Za několik týdnů už si snad ani nikdo nepamatoval, že je vlastně Číňan.

Jednoho dne ho paní Piperová vzbudila hodně brzo ráno. Pokoušel se o odpor, ale nedala si to vymluvit. „Jen pojď, drahoušku, tohle musíš vidět.“ Rozespale se nasoukal do kabátu. Pořád ještě si protíral oči, když vyšli na palubu do chladného rána obestřeného mlhou tak hustou, že Robin skoro ani neviděl na před. Pak se ale mlha zvedla, na obzoru se objevil černošedý obrys a to byl Robinův vůbec první pohled na Londýn, Stříbrné město, srdce britské říše a tou dobou i největší a nejbohatší město světa.

Kapitola druhá

*To velké město, zřídlo osudu
mé vlasti i samotného světa*

WILLIAM WORDSWORTH,
„Preludium“

Londýn byl šedivý a ošuntělý, Londýn sršel barvami, Londýn byl ohlušující rámus, překypující životem, Londýn byl strašidelné ticho, z něhož se vynořovaly přízraky a hřbitovy. Když *Countess of Harcourt* připlouvala proti proudu Temže k loděnicím v tepajícímu srdci hlavního města, Robin okamžitě pochopil, že Londýn je podobně jako Kanton a každé jiné město vystupující v roli ústí světa městem protimluvů a mnohostí.

Londýn měl však na rozdíl od Kantonu mechanický tep. Celým městem se nesl hukot stříbra. Třpytilo se na kolech drožek a kočárů i na koňských kopytech, lesklo se pod okny a nad domovními vchody, bylo uložené pod ulicemi i nahoře v tikajících ručičkách orlojů a vystavené ve výlohách obchodů, jejichž vývěsní štíty se hrdě chlubily magickým vylepšením nabízeného pečiva, bot a cetek. Míza kolující žilami Londýna měla pronikavý, plechový nádech, úplně jiný než klapavé povrzávání bambusu, které podbarvovalo Kanton. Byl to umělý, kovový zvuk, jako když nůž skřípe o ocelový brousek, bylo to obludné průmyslové bludiště Williama Blakea, „nelidské hutě, v nichž samá kola vidím, kola bez kol, krutovládná soukolí, co hýbou jedno druhým“.⁴

Londýn nashromáždil největší podíl stříbrné rudy i světových jazyků na celé zeměkouli a výsledkem bylo město, které bylo větší, těžší, rychlejší a zářivější, než příroda umožňovala. Londýn byl nenasytný, tloustl ze své kořisti, a přesto z jakéhosi důvodu stále hladověl. Londýn byl zároveň nepředstavitelně bohatý i žalostně

⁴ William Blake, „Jeruzalém“, 1804.

chudý. Londýn, krásný, nevzhledný, rozlehlý, stísněný, řihající, popotahující, spořádaný, pokrytecký, postříbřený Londýn spěl k brzkému zúctování, jelikož nastane den, kdy buď stráví sám sebe, nebo začne pátrat po nových lahůdkách, pracovních silách, kapitálu a kultuře, jimiž by se mohl nasytit.

Jazýček vah se však ještě nevychýlil a hýření zatím mohlo pokračovat. Když se Robin, profesor Lovell a paní Piperová vylodili v londýnském přístavu, v docích vládl ruch koloniálního obchodu jedoucího na plné obrátky. Lodě obtěžkané bednami čaje, bavlny a tabáku, se stěžni a rozpěrami pobitými stříbrem, díky němuž pluly rychleji a bezpečněji, čekaly na vyložení, aby se mohly připravit na další výpravu do Indie, do Západní Indie, do Afriky nebo na Dálný východ. Rozvázely britské zboží po celém světě. Zpátky vozily truhly plné stříbra.

Stříbrné slitky se používaly v Londýně a vlastně i na celé zeměkouli už tisíc let, ale od vrcholných časů španělského impéria neoplýval žádný kout světa jejich mocí v takové míře a zároveň na ni nebyl tolik odkázaný. Díky stříbru lemuujícímu kanály byla voda sladší a čistší, než by správně v řece jako Temže měla být. Stříbro ve stokách překrývalo zápach deště, bláta a splásků vůní neviditelných růží. Stříbro v orlojích způsobovalo, že zvuk zvonů se nesl na míle a míle dál, než by měl, a jejich tóny se následkem toho nelibozvučně tloukly po celém městě i okolní krajině.

Stříbro bylo i v sedadlech dvoukolých drožek, které profesor Lovell přivolal po celním odbavení, jednu pro jejich trojici a druhou pro zavazadla. Jakmile se uvelebili na svých místech, namačkaní na malém prostoru, profesor Lovell natáhl ruku a ukázal na stříbrný slitek vsazený do podlahy drožky.

„Uměl bys přečíst, co se tam píše?“ zeptal se.

Robin se sklonil a zamžoural. „Rychlost. A... spes?“

„*Spēs*,“ upřesnil profesor Lovell. „To je latinsky. Je to základ anglického slova pro rychlost, *speed*, a prolínají se v něm významy související s nadějí, štěstím, úspěchem a dosahováním osobních cílů. Fiakr díky němu jede o něco bezpečněji a svižněji.“

Robin se zamračil a přejel prstem po slitku. Zdál se tak malý a až moc nevinný na to, aby měl tak dalekosáhlý účinek. „Ale jak to?“ A další, naléhavější otázka. „Budu i já...“

„Časem.“ Profesor Lovell ho poplácál po rameni. „Ale ano, Robine Swiftě. Budeš jedním z mála učenců na světě obeznámených s taji stříbrodělství. Proto jsem tě sem přivezl.“

Za dvě hodiny je drožka dovezla do vsi jménem Hampstead, několik mil severně od samotného Londýna, kde profesor Lovell vlastnil čtyřpodlažní dům ze světle červených cihel a bílé štukové omítky, obehnaný pořádným lánem úhledných zelených okrasných křovisek.

„Svůj pokoj máš v horním patře,“ sdělil profesor Lovell Robinovi, když odemykal dveře. „Po schodech nahoru a pak doprava.“

V domě byla tma jako v ranci a zima. Paní Piperová se pustila do roztahování závěsů, zatímco Robin v souladu s pokyny odvedl svůj kufr po točitém schodišti nahoru a pak chodbou. Jeho pokoj byl skromně zařízený — psací stůl, postel a křeslo — a postrádal jakoukoli výzdobu či vybavení kromě rohové knihovničky napěchované tolika svazky, že jeho drahocenná sbírka vedle ní působila uboze.

Robin k ní zvědavě přistoupil. Jsou tyhle knihy nachystané speciálně pro něj? Zdálo se mu to nepravděpodobné, i když mnohé z titulů vypadaly, že by se mu mohly líbit — jen na horní policičky byla spousta Swiftů a Defoeů, románů od jeho oblíbených autorů, které mu dosud zůstávaly utajené. Á, tady jsou *Gulliverovy cesty*. Vytáhl knihu z policičky. Byla už od pohledu opotřebená, některé stránky byly pomačkané, se zohýbanými rohy, a na jiných byly skvrny od čaje nebo kávy.

Rozpačitě vrátil knihu na místo. V tomhle pokoji musel někdo bydlet před ním. Snad nějaký jiný kluk, někdo v jeho věku, kdo miloval Jonathana Swifta stejně jako on, kdo četl tenhle výtisk *Gulliverových cest* tolikrát, že tiskařská čern v pravém horním rohu, kde prst obrací stránky, už začínala blednout.

Ale kdo to mohl být? Robin se domníval, že profesor Lovell nemá děti.

„Robine!“ zahalekala zdola paní Piperová. „Máš jít ven.“

Robin chvatně seběhl po schodech. Profesor Lovell čekal u dveří a netrpělivě se díval na kapesní hodinky.

„Vyhovuje ti pokoj?“ zeptal se. „Je v něm všechno, co potřebuješ?“

Robin horlivě přikývl. „No jéje.“

„Dobrá.“ Profesor Lovell kývl k čekající drožce. „Nastup si, musíme z tebe udělat Angličana.“

Myslel to doslova. Po zbytek odpoledne vodil Robina po pochůzkách, jejichž účelem bylo začlenit chlapce do britské občanské společnosti. Navštívili lékaře, který ho zvažil, prohlédl a neochotně ho prohlásil způsobilým k životu na ostrově: „Žádné tropické nemoci ani blechy, díkybohu. Na svůj věk je trochu malý, ale když ho budete krmit skopovým s bramborovou kaší, bude v pořádku. Ještě to chce naočkovat proti neštovicím — vyhrň si ten rukáv, prosím, děkuji. Nebude to bolet. Počítej do tří.“ Zastavili se u holiče, který mu nepoddajné prameny sahající až k bradě zkrátil do úpravného sestříhu nad uši. Zavítali ke kloboučníkovi, ševci a nakonec i ke krejčímu, který mu změřil každíčký kousek těla a ukázal mu několik stůčků látek, z nichž si úplně zmožený Robin vybral namátkou.

Na sklonku odpoledne ještě zašli k soudu na domluvenou schůzku s právníkem. Ten pro ně měl připravenou sadu papírů, které, jak se Robin dozvěděl, z něj udělají právoplatného občana Spojeného království a osobu v poručnické péči profesora Richarda Lintona Lovella.

Profesor Lovell se rozmáchle podepsal. Pak k právníkovu stolu přistoupil Robin. Stolní deska pro něj byla moc vysoko, a tak mu koncipient přisunul stoličku, aby si na ni stoupl.

„Já myslel, že už jsem to podepsal.“ Robin sklopil oči. Styl dokumentu silně připomínal smlouvu o opatrovnictví, kterou mu profesor Lovell předložil v Kantonu.

„To byla smlouva mezi mnou a tebou,“ odpověděl profesor Lovell. „Tohle z tebe udělá Angličana.“

Robin přejel pohledem písmo plné kudrlinek — *poručník, sirotek, nezletilý, poručenství*. „Vy mě prohlašujete za svého syna?“

„Prohlašuju tě za svého svěřence. To je něco jiného.“

Málem se zeptal: *Proč?* Od té otázky se odvíjelo něco důležitého, ale Robin byl ještě moc mladý na to, aby věděl, co přesně. Rozhostilo se mezi nimi ticho prodchnuté možnostmi. Právník se

poškrábal na nose. Profesor Lovell si odkašlal. Odmlka však uplynula bez komentáře. Profesor Lovell nebyl sdílný a Robinovi už bylo jasné, že nemá smysl naléhat. Podepsal se.

Než se vrátili do Hampsteadu, slunce už dávno zapadlo. Robin se zeptal, jestli může jít do postele, ale profesor Lovell ho odvedl do jídelny.

„Nemůžeš zklamat paní Piperovou, strávila v kuchyni celé odpoledne. Aspoň chvilku postrkuj jídlo po talíři.“

Znovushledání paní Piperové s její kuchyní proběhlo se vši parádou. Stůl v jídelně, pro ně dva snad až směšně velký, byl zalázaný džbány mléka, bílými houskami, pečenou mrkví s bramborami, omáčkou, něčím, co pořád ještě bublalo v postříbřené míse s poklicí, a čímsi, co vypadalo jako celé kuře marinované v medu. Robin od rána nejedl a správně měl umírat hladu, ale při pohledu na všechno to jídlo se mu zvedal žaludek.

Místo toho se zadíval na obraz visící nad stolem. Nedal se přehlédnout, vévodil celé místnosti. Zachycoval krásné město za večerního šera, ale zřejmě ne Londýn. Působilo důstojněji. Starobyleji.

„Á. A tohle,“ všiml si profesor Lovell, kam se Robin dívá, „je Oxford.“

Oxford. Už to slovo slyšel, ale nebyl si jistý kde. Pokusil se je rozebrat stejně jako každé neznámé anglické slovo. „Ox je tur... Obchod s dobyt看kem? Kravský trh?“

„Univerzita,“ odpověděl profesor Lovell. „Místo, kde se všichni velcí myslitelé tohoto národa můžou společně věnovat výzkumu, studiu a výuce. Je to překrásná instituce, Robine.“

Ukázal na velkolepou baňatou budovu uprostřed výjevu. „To je Radcliffeova knihovna. A tohle,“ ukázal na věž vedle ní, nejvyšší budovu na obraze, „je Královský ústav překladatelství. Tam učím a tam také trávím většinu roku, když zrovna nejsem v Londýně.“

„Je moc hezký,“ řekl Robin.

„Ach ano.“ V hlase profesora Lovella zazněla nezvyklá vřelost. „Na celém světě není nic hezčího.“

Rozpráhl ruce, jako by viděl Oxford před sebou. „Představ si město plné vědců zkoumajících ty nejpodivuhodnější, nejúchvat-

nější obory. Fyziku. Matematiku. Jazyky. Literaturu. Představ si jednu budovu za druhou a v nich víc knih, než jsi v životě viděl. Představ si ticho, samotu a prostředí, kde můžeš v klidu přemýšlet.“ Vzdychl. „V Londýně se jenom žvaní a žvaní. Člověk tady nic neudělá, město je moc hlasité a vyžaduje od tebe příliš. Můžeš sice utíkat do čtvrtí, jako je Hampstead, ale to vřeštící jádro si tě přitáhne zpátky, ať se ti to líbí nebo ne. Oxford ti ale dá všechny nástroje, které potřebuješ k práci — jídlo, ošacení, knihy i čaj —, a pak tě nechá na pokoji. Je to středisko veškerého vědění a novátorství civilizovaného světa. A pokud ti učení zde půjde dost dobře, možná budeš mít jednoho dne to štěstí, že se stane tvým domovem.“

Na to se zřejmě dalo odpovědět jen uctivým mlčením. Profesor Lovell teskně hleděl na obraz. Robin se pokoušel vybičovat ke stejnému nadšení, ale chtě nechtě se díval úkosem po profesorovi. Měl v očích něhu, touhu, která Robina znepokojovala. Za tu krátkou dobu, co ho znal, ještě neviděl, že by profesor něčemu projevoval takovou lásku.

Další den začala Robinovi výuka.

Jakmile se nasnídali, profesor Lovell mu nařídil, ať se umyje a za deset minut se vrátí do salonku. Tam už čekal zavalitý, usměvavý pán jménem Felton — oxfordská špička, ovšem z Orielské koleje, aby bylo jasno, a ano, postará se, aby Robin dostál oxfordským nárokům, co se latiny týče. Chlapec sice ve srovnání se svými vrstevníky začíná trochu později, ale když bude pilně studovat, dá se to snadno napravit.

A tak začalo půldenní biflování základní slovní zásoby — *agricola, terra, aqua* — které sice budilo dojem nelehkého úkolu, ale byla to hračka v porovnání s následným výkladem o skloňování a časování, z něhož šla Robinovi hlava kolem. Nikdy se nenaučil základy gramatiky; věděl, co v angličtině funguje, protože to znělo správně, a tak se seznámil se základními součástmi jazyka jako takového až při hodinách latiny. Podstatné jméno, sloveso, podmět, přísudek, spona a pak nominativ, genitiv, akuzativ... Během dalších tří hodin vstřebal závratné množství látky a polovinu z toho hned zase zapomněl, ale naučil se plně docenit jazyk a všechna slova označující, co se s ním dá dělat.

„To je v pořádku, chlapče.“ Pan Felton byl naštěstí trpělivý a zřejmě měl pochopení pro duševní muka, jimž Robina podroboval. „Jakmile si připravíme půdu, bude to mnohem větší zábava. Jen počkej, až se dostaneme k Ciceronovi.“ Zadíval se na Robinovy zápisky. „Ale musíš si víc hlídat pravopis.“

Robin nechápal, kde udělal chybu. „Jak to myslíte?“

„Zapomněls skoro všechny makrony.“

„Aha.“ Robin málem netrpělivě zafuněl, ale udržel se. Měl velký hlad a už chtěl skončit, aby se mohl jít naobědvat. „Ještě ty.“

Pan Felton zaťukal na stolní desku. „I na délce jediné samohlásky záleží, Robine Swifte. Vezmi si bibli. Původní hebrejský text neuvádí, které konkrétní zapovězené ovoce had vnutil Evě. Jenže v latině *malum* znamená ‚špatný‘ a *mālum*,“ při řeči obě slova napsal a přehnaně zdůraznil vodorovnou čárku, „znamená ‚jablko‘. Odtud už nebylo daleko k závěru, že za prvotní hřích může jablko. Ale pravým viníkem mohlo klidně být kaki.“

Pan Felton odešel v poledne, ale nejdřív zadal Robinovi za domácí úkol naučit se do druhého dne skoro sto slovíček. Robin se v salonku najedl o samotě. Nechápalavě pomrkával nad gramatikou a bezmyšlenkovitě se u toho cpal bramborami s uzeným.

„Ještě brambory, broučku?“ zeptala se paní Piperová.

„Ne, děkuju.“ Z těžkého jídla v kombinaci s drobounkým písmem povinné četby na něj šla dřímota. V hlavě mu bušilo a nejradši by se po jídle pořádně prospal.

Ale odpočinek se nekonal. Ve čtrnáct nula nula přesně se objevil hubený pán se šedivými licousy, který se představil jako pan Chester a následující tři hodiny uváděl Robina do klasické řečtiny.

Řečtina byla ukázkovým příkladem toho, jak může důvěrně známé působit cize. Řecká abeceda se překrývá s latinkou, ale jen zčásti a písmena často znějí jinak, než vypadají — ró (P) není „pé“ a éta (H) není „há“. Řečtina využívá časování a skloňování jako latina, ale je nutné se v ní vypořádat s mnohem větším počtem slovesných časů, způsobů a rodů. Její inventář zvuků je angličtině slyšitelně vzdálenější než latinský a Robin měl co dělat, aby řecké tóny v jeho podání nezněly jako čínské. Pan Chester byl přísnější než pan Felton a popuzeně se na Robina utrhoval, když se mu

pletly slovesné koncovky. Na sklonku odpoledne už z toho Robin byl tak zmatený, že dokázal jen opakovat zvuky, které na něj prskal pan Chester.

Pan Chester odešel v pět a uložil mu hromadu povinné četby, z níž Robina rozbolely oči, už když se na ni podíval. Odnesl si učebnice k sobě do pokoje a pak se dopotácel do jídelny na večeři. Hlava se mu točila.

„Jak šlo vyučování?“ zajímal se profesor Lovell.

Robin zaváhal. „Docela dobře.“

Profesor Lovell zvedl koutek úst v úsměvu. „Je toho trochu moc, vid’?“

Robin vzdychl. „Jenom trochu.“

„V tom je ale půvab poznávání nového jazyka. Něco takového by přece mělo působit jako úkol nevídaných rozměrů. Mělo by to nahánět hrůzu. Díky tomu pak doceníš složitost jazyků, které už umíš.“

„Ale já nechápu, proč musejí být zas tak složité,“ odsekl Robin nečekaně prudce. Nemohl si pomoci — od oběda se v něm stírádalo rozhořčení. „Proč třeba mají tolik pravidel? Proč tolik koncovek? Čínština nic z toho nemá, nemáme slovesné časy, skloňování ani časování. Čínština je mnohem jednodušší...“

„V tom se mýlíš,“ přerušil ho profesor Lovell. „Každý jazyk je složitý v něčem jiném. Latina jen shodou okolností zapracovává svou složitost do slovních tvarů. Její tvaroslovné bohatství je předností, nikoli překážkou. Vezmi si větu *He will learn. Tā huì xué*. Tři slova v angličtině i v čínštině. V latině stačí jen jedno. *Disce*. Mnohem elegantnější, chápeš?“

Robin si nebyl jistý, že to chápe.

Tento koloběh — dopoledne latina, odpoledne řečtina — se stal nadlouho Robinovým životem. Navzdory vši té úmorné dřině za to byl vděčný. Dny tím aspoň získaly nějaký řád. Už si nepřipadal tak neukotvený a vyjevený, měl svůj cíl, měl své místo, a přestože pořád tak docela nechápal, proč tento život připadl ze všech hochů v kantonském přístavu zrovna jemu, oddal se svým povinnostem s odhodlanou, trpělivou pílí.

Dvakrát týdně si s profesorem Lovellem procvičoval mandarínštinu.⁵ Zpočátku nechápal proč. Ty hovory se mu zdály vyumělkované, strojené a především zbytečné. Beztak už mluvil plynně a nezadrhával se při vybavování slovíček ani jejich vyslovování, jako když hovořil latinsky s panem Feltonem. Proč by měl zodpovídat tak jednoduché otázky, jako jak mu chutnala večeře nebo co si myslí o počasí?

Ale profesor Lovell byl neústupný. „Zapomenout jazyk je snazší, než si myslíš. Jakmile přestaneš žít ve světě čínštiny, přestaneš čínsky i myslet.“

„Ale já myslel, že chcete, abych začal přemýšlet anglicky,“ zarazil se Robin.

„Chci, abys žil anglicky,“ upřesnil profesor Lovell. „To je pravda. Ale pořád si musíš procvičovat čínštinu. Slova a fráze, o nichž si myslíš, že je máš v krvi, se můžou co nevidět vypařit.“

Říkal to, jako by se tak už někdy stalo.

„Vyrůstals se slušnými základy mandarínštiny, kantonštiny a angličtiny. Máš velké štěstí — někteří dospělí se snaží dosáhnout něčeho takového celý život. A i když to dokážou, osvojí si jen obstojně plynulé vyjadřování, se kterým si sice vystačí, pokud se hodně soustředí a vybavují si slovíčka předtím, než promluví, ale ani zdaleka se to neblíží rodilé plynulosti, kdy slova tanou na mysli sama od sebe, bez námahy a bez prodlevy. Zato ty už jsi zvládl nejtěžší stránky dvou jazykových systémů, jejich přízvuky a rytmy, ty bezděčné zvláštnosti, které se dospělí učí celou věčnost, a ani potom

5 Robinova rodina se přestěhovala na jih teprve nedávno, a tak zamlada mluvil mandarínsky i kantonsky. Kantonštinu, jak mu sdělil profesor Lovell, teď však mohl zapomenout. Mandarínština byla jazykem čchingského císařského dvora v Pekingu, jazykem úředníků a vědců, a tudíž jediným důležitým nářečím.

Tento náhled byl průvodním jevem odkázanosti Britské akademie na skrovné dosavadní západní bádání. Portugalsko-čínský slovník Mattea Ricciho vycházel z mandarínského nářečí, které se Ricci naučil na mingském dvoře. Mandarínštinu obsahovaly i čínské slovníky Franciska Vara, Josepha Prémarea a Roberta Morrisona. Tehdejší britští sinologové se na mandarínštinu zaměřovali mnohem víc než na ostatní nářečí. A proto se po Robinovi chtělo, aby zapomněl svůj hlavní rodný jazyk.

je neovládnou zcela. Musíš si je ale udržet. Nesmíš promrhat své přirozené vlohy.“

„Ale já to nechápu,“ namítl Robin. „Jestli moje nadání spočívá v čínštině, tak k čemu potřebuju latinu a řečtinu?“

Profesor Lovell se uchechtl. „Abys porozuměl angličtině.“

„Ale já už anglicky umím.“

„Ne tak dobře, jak si myslíš. Hodně lidí mluví anglicky, ale málokdo opravdu zná angličtinu, její kořeny a základy. Ty se však musíš seznámit s historií, tvarem a hlubinami jazyka, zejména pokud s ním hodláš nakládat tak, jak se jednou naučíš. Ke stejnému mistrovství se přitom musíš dopracovat i v čínštině. A to začíná procvičováním toho, co už znáš.“

Profesor Lovell měl pravdu. Robin zjistil, že je překvapivě snadné zapomenout jazyk, o němž měl za to, že ho zná jako své boty. V Londýně, kde nebyl v dohledu jediný další Číňan, tedy aspoň ne v kruzích, v nichž žil, budila jeho mateřština dojem žvatlání. V přijímacím pokoji, tom nejryzeji anglickém prostoru, se zdála nepatřičná. Působila vymyšleně. A občas ho znepokojovalo, jak mu vynechává paměť, jak slabiky, mezi nimiž vyrůstal, můžou na jednu znít tak cize.

Na čínštinu vynakládal dvojnásobné úsilí než na řečtinu a latinu. Den co den si hodiny procvičoval psaní a mořil se s každým tahem, dokud se mu nepovedla dokonalá kopie tištěných znaků. Lovil z paměti vzpomínky na to, jaký je to pocit, vést hovor v čínštině, jak zní mandarínština, když mu přirozeně splývá ze rtů, když nemusí dělat odmlky, aby se rozpomenul na tóny slova, které se právě chystá říct.

Přesto však zapomínal. To ho děsilo. Občas při cvičné konverzaci zjišťoval, že mu vypadlo slovo, kterým kdysi prokládal hovor v jednom kuse. A občas i jemu samotnému zněly vlastní promluvy, jako když evropský námořník napodobuje čínštinu, aniž ví, co říká.

Ale to se dá napravit. Určitě. Cvikem, biflováním, každodenními slohovými pracemi. Není to sice totéž jako žít plně mandarínštinou, ale skoro. Byl ve věku, kdy už se mu jazyk trvale vtiskl do mysli. Ale musel se snažit, opravdu snažit dbát na to, aby nepřestal snít ve své rodné řeči.

Profesor Lovell přijímal nejméně třikrát týdně v obývacím pokoji různé hosty. Robin předpokládal, že to jsou asi také vědci, protože často přinášeli stohy knih nebo svázaných rukopisů, nad nimiž pak hloubali a diskutovali do pozdních nočních hodin. Ukázalo se, že někteří z nich umějí čínsky, a Robin se někdy potají vykláněl přes zábradlí a odposlouchával krajně nezvyklý hovor Angličanů probírajících u odpoledního čaje nuance klasické čínské gramatiky. „Je to jen koncová částice,“ tvrdil například jeden z nich, zatímco ostatní volali: „Přece nemůžou být všechny částice koncové!“

Na profesoru Lovellovi bylo vidět, že je radši, když se Robin během návštěv drží mimo dohled. Nikdy mu výslovně nezakázal se jich zúčastňovat, ale poznamenal třeba, že v osm přijde pan Woodbridge a pan Ratcliffe, a Robin si to vyložil tak, že se má ztratit.

Nevadilo mu to. Jejich hovory ho sice fascinovaly, to ano; probírali dalekosáhlá témata, jako byly výpravy do Západní Indie, jednání o kartounech v Indii nebo bouřlivé nepokoje na celém Blízkém východě. Jako skupina však vzbuzovali strach — zástup vážných, učených mužů, oblečených bez výjimky v černém jako hejno vran, jeden strašidelnější než druhý.

Na tyto sedánky vtrhl jen jednou, a to náhodou. Byl zrovna na zahradě, kam se vydal na lékařem předepsanou každodenní procházku, když zaslechl profesora, jak se svými hosty hlasitě probírá Kanton.

„Napier je hňup,“ říkal zrovna profesor Lovell. „Vyložil karty na stůl moc brzy, není v tom nic rafinovaného. Parlament na to není připravený. A navíc tím popouzí kompradory.“

„Myslíte, že konzervativci se do toho vůbec budou chtít vložit?“ zeptal se nějaký muž s hodně hlubokým hlasem.

„Snad. Ale jestli chtějí do Kantonu vyslat loď, budou si tam muset vybudovat lepší základnu.“

To už se Robin neudržel a vešel do obývacího pokoje. „Co je s Kantonem?“

Všichni pánové se k němu okamžitě otočili a zadívali se na něj. Byli čtyři, všichni dost vysocí, a každý měl buď brýle, nebo monokl.

„Co je s Kantonem?“ zopakoval Robin otázku. Zničehonic znejistěl.

„Pšt,“ napomenul ho profesor Lovell. „Máš špinavé boty, Robine, vždyť mi tady všude naděláš. Zuj se a jdi se vykoupat.“

Robin se nedal. „Chystá se král Jiří vyhlásit Kantonu válku?“

„Nemůže vyhlásit Kantonu válku, Robine. Městu se nedá vyhlásit válka.“

„Tak tedy král Jiří vytáhne proti Číně?“ nenechal se odbýt Robin.

Tomu se pánové kdovíproč zasmáli.

„Kéž by to šlo,“ pronesl ten s hlubokým hlasem. „Celý ten podnik by se tím dost usnadnil, což?“

Jiný muž, s bujným šedivým plnovousem, se na Robina upřeně zadíval. „A koho bys podpořil ty? Nás, nebo svou vlast?“

„Probůh.“ Čtvrtý muž, jehož světle modré oči Robina silně zneklidňovaly, se k němu sklonil, aby si ho prohlédl jako pod nějakou obří, neviditelnou lupou. „To je ten nový? Je ti ještě podobnější než ten minulý...“

Hlas profesora Lovella prořízl vzduch jako sklo. „Haywarde.“

„To přece není normální, no jen se podívejte na ty oči. Nemyslím barvu, ale tvar...“

„Haywarde!“

Robin mezi nimi nechápavě zatěkal pohledem.

„To by stačilo,“ prohlásil profesor Lovell. „Běž už, Robine.“

Robin zamumlal omluvu a vyběhl po schodech nahoru. Na zablácené boty si ani nevzpomněl. Přes rameno ještě zachytil útržky profesorovy odpovědi: „Neví to, nechci, aby si o sobě začal moc myslet... Ne, Haywarde, nehodlám...“ Ale než došel do bezpečí na podestu, kde se mohl vyklonit přes zábradlí a nepozorovaně naslouchat, řeč už se stočila na Afghánistán.

Ten večer si Robin stoupl před zrcadlo a upřeně si prohlížel svou tvář tak dlouho, až se mu nakonec začala zdát cizí.

Tety mu s oblibou říkávaly, že má ten druh obličej, jaký zapadne všude — vlasy a oči, obojí ve světlejším odstínu hnědé než indigová čern zbarvující zbytek jeho rodiny, z něj docela dobře mohly dělat stejně tak syna portugalského námořníka jako dědice čchingského trůnu. Ale Robin to vždycky přisuzoval nějakému nahodilému působení přírody, díky němuž byl obdařen rysy, které by mohly patřit kamkoli na škálu obou ras, bílé i žluté.

Nikdy ho nenapadlo, že by nemusel být čistokrevný Číňan.
Ale jaká možnost ještě zbývá? Že jeho otec byl běloch? Že jeho otcem byl...

Podívejte na ty oči.

To byl nezvratný důkaz, ne?

Proč by se k němu však jeho otec nehlásil? Proč je jen jeho svěřencem, a ne synem?

Robin však byl už tehdy dost starý na to, aby chápal, že jsou jisté pravdy, které nelze vyslovit, že život může jít dál jako obvykle, jen pokud nebudou přiznány. Měl střechu nad hlavou, zaručená tři jídla denně a k dispozici víc knih, než kolik stihne do konce života přečíst. Věděl, že nemá právo žádat něco víc.

Tehdy dospěl k rozhodnutí. Nebude se profesora Lovella vyptávat, nebude sondovat v prázdnu, do něhož tato pravda patří. Dokud ho profesor Lovell neuzná za svého syna, Robin se nebude pokoušet hlásit se k němu jako k otci. Lež není lži, pokud není pronesena nahlas; nepoložené otázky není nutné zodpovídat. Oběma úplně stačilo prodlévat na tom nekonečném pomezí pravdy a popření.

Osušil se, oblékl se a usadil se ke stolu, aby dokončil dnešní úkol z překládání. Mezitím už se s panem Feltonem dostali k Tacitovu *Agricolovi*.

Auferre trucidare rapere falsis nominibus imperium atque ubi solitudinem faciunt pacem appellant.

Robin provedl větný rozbor, podíval se do slovníku, jestli *auferre* znamená to, co si myslí, a vypracoval překlad.⁶

V první polovině října začal podzimní trimestr a profesor Lovell odjel do Oxfordu, aby tam zůstal následujících osm týdnů. Dělával to tak i během zbylých dvou oxfordských studijních období, kdy se vracel domů jen o prázdninách. Robin si tato období užíval. Výuka mu sice nekončila, ale mívval pocit, že si může vydechnout a uvolnit se, aniž mu hrozilo, že každou chvíli přivodí svému poručíkovi další zklamání.

⁶ „Plenění, vraždění a drancování nazývají pokrytecky vládou, a když po sobě zanechají spoušť, nazvou to mírem.“

Taky to znamenalo, že když mu pořád nestál za zády profesor Lovell, mohl podle libosti poznávat město.

Profesor Lovell mu nevyplácel kapesné, ale paní Piperová mu občas dávala drobné na jízdenky a on si je strádal, dokud si nenašetřil na drožku do Covent Garden. Když se od kamelota dozvěděl o koňmi tažené omnibusové lince, podnikal projížďky skoro každý víkend a procestoval centrum Londýna křížem krážem od paddingtonského parku až k budově Anglické banky. Při prvních několika výletech na vlastní pěst ho jímala hrůza. Několikrát už si byl jistý, že nenajde cestu zpátky do Hampsteadu a bude mu souzeno dožít na ulici jako bezprizorný. Ale vytrval. Odmítl se dát zastrašit složitostí Londýna, protože nebyl snad i Kanton jeden velký labyrint? Byl odhodlán zabydlet se ve městě tím, že je celé prochodí. Londýn postupně přestával být tak ohromný a začínal budit dojem spíš zvládnutelného bludiště, jehož triky a zákruty už uměl předvídat, než burácející, křivolaké jámy plné nestvůr, které ho můžou za nejbližším rohem zhltnout.

Také se jím pročítal. Londýnem ve třicátých letech devatenáctého století zmítala exploze tisku. Noviny, časopisy, odborné žurnály, čtvrtletníky, týdeníky, měsíčníky a knihy všech žánrů mizely z polic, přistávaly na zápražích a nabízely se na rohu skoro každé ulice. Robin hloubal u novinových stánků nad výtisky *Timesů*, *Standardu* a *Morning Postu*, četl články v odborných časopisech jako *Edinburgh Review* a *Quarterly Review*, ačkoli jim tak úplně nerozuměl, a listoval i šestákovými satirickými plátky typu *Figaro in London*, přehnaně vážným rádoby zpravodajstvím obsahujícím například barvitě reportáže o zločinech nebo cyklus doznání umírajících odsouzenců. Z lacinějšího tisku ho bavil časopis *Bawbee Bagpipe*. Narazil na *Kroniku Pickwickova klubu* vydávanou na pokračování jakýmsi Charlesem Dickensem — ten byl sice velmi vtipný, ale zřejmě nenáviděl skoro každého, kdo nebyl běloch. Objevil ulici Fleet Street, srdce londýnské vydavatelské branže, kde se noviny daly pořídit ještě teplé z tiskařského lisu. Vracel se tam znovu a znovu a odnášel si s sebou zadarmo stohy včerejších výtisků, kterých se tam na nároží válely celé hromady.

Polovině z toho, co četl, nerozuměl, ani když dokázal rozluštit všechna jednotlivá slova. Texty byly plné politických narážek,

vtipů jen pro zasvěcené, hantýrky a ustálených frází, o nichž se nikdy neučil. Jelikož nic z toho nenasával v Londýně od dětství, pokoušel se místo toho vstřebat celý korpus, snažil se prokousat zmínkami o toryovcích, whizích, chartistech, reformistech a podobných věcech a zapamatovat si, o co jde. Zjistil, co jsou obilné zákony a jak souvisejí s Francouzem jménem Napoleon. Dozvěděl se, kdo jsou katolíci a protestanti a proč jsou (aspoň podle jeho názoru) nepatrné rozdíly v jejich církevních učeních otázkou velkého a vražedného významu. Objevil, že být Angličan není totéž co být Brit, i když mu pořád dělalo velké potíže vyjádřit ten rozdíl slovy.

Pročítal se Londýnem a osvojoval si jeho jazyk. Nová anglická slovíčka pro něj byla hrou, protože s významem každého slova se vždycky naučil něco o anglických dějinách nebo kultuře jako takových. Líbilo se mu, když se běžná slova nečekaně odvozovala z těch, která už znal. Výraz pro ženštinu, která si nebere servítky, *hussy*, byl složeninou slov *house* a *wife*, žena v domácnosti. Svátek (*holiday*) byl vlastně svatý den, *holy day*. Označení blázince, *bedlam*, se v rozporu s veškerým očekáváním odvozovalo od Betléma a „sbohem“ (*goodbye*) není nic jiného než zkrácená verze pozdravu *God be with you* (bud' s Bohem). V East Endu se setkal s hantýrkou místních rodáků, v níž se některá slova nahrazují částmi obrátů, které se s nimi rýmují. Ta mu zpočátku dělala potíže, protože nechápal, jak může „kočka“ znamenat ve skutečnosti „spíž“. ⁷ Jakmile však pochopil, jak se to má s vynechanou rýmovanou složkou, vyžíval se ve vymýšlení svých vlastních. (Paní Pipervé nepřipadalo moc vtipné, když začal hlavnímu jídlu přezdívat „oltářní pokrm“.) ⁸

U některých slov a sousloví, která ho kdysi mátl, se mu vybavovaly legrační asociace ještě dlouho poté, co se dopídl jejich správného významu. Státní kabinet viděl v duchu jako kamrlík, v němž jsou muži v maškarních kostýmech úhledně vyrovnaní na poličkách jako panenky. Myslel si, že ministerský sekretář je

⁷ Sousloví *kočka a myš* se totiž rýmuje se slovem *spíž*. Např.: „Máme doma úplně prázdnou kočku.“

⁸ Oběd, oběť.

skříňka na písemnosti a že toryovci se nazývají podle mladé princezny Viktorie. Představoval si, že čtvrt Marylebone je samý mramor a lebký, že v Holland Parku korzují Holanďani mezi tulipány a že Notting Hill je nějaký pustý kopec, kde vůbec nic není. Profesor Lovell měl ve své knihovně celou poličku děl Alexandra Popea a Robin si celý rok myslel, že báseň o uloupené kadeři *The Rape of the Lock* pojednává o zneuctění zámku.⁹

Zjistil, že libra se skládá z dvaceti šilinků a šilink z dvanácti penčí — ve florinech, půlkorunách a guinejích si hodlal udělat jasno později. Odhalil, že existuje mnoho druhů Britů, stejně jako existuje mnoho druhů Číňanů, a že být Ir nebo Velšan je v důležitých ohledech jiné než být Angličan. Dozvěděl se, že paní Piperová pochází z místa jménem Skotsko, a je tím pádem Skotka. To také vysvětlovalo, proč její přízvuk, zpěvavý a hrčivý, zní úplně jinak než řízná jednotvárná intonace profesora Lovella.

Pochopil, že Londýn byl v roce 1830 městem, které se neumělo rozhodnout, čím chce být. Stříbrné město bylo největším finančním střediskem světa a udávalo tón průmyslu i technice. Jeho zisky se však nedělily rovným dílem. Londýn byl stejně tak městem divadelních představení v Covent Garden a plesů v Mayfairu jako městem přelidněných brlohů v okolí kostela svatého Jiljí. Londýn byl městem reformátorů, kde lidé jako William Wilberforce a Robert Wedderburn prosazovali zrušení otroctví, kde nepokoje ve Spa Fields skončily obžalováním vůdců z velezrady, kde se owenovci snažili všechny zlákat ke vstupu do svých socialistických komunit (Robin si pořád ještě nebyl jistý, co to ten socialismus je) a kde *Obrana práv žen* od Mary Wollstonecraftové, vydaná teprve před čtyřiceti lety, podnítila hned několik vzednutí průbojných, hrdých feministek a sufražetek. Objevil, že v parlamentu, na radnicích i na ulicích bojují o duši Londýna reformátoři nejrůznějšího ražení, zatímco vládnoucí třída konzervativních pozemkových vlastníků ustavičně vzdoruje snahám o změnu.

Robin tyto politické boje nechápal, tehdy ještě ne. Jen vycítil, že Londýn i Anglie obecně jsou značně nejednotné v otázce, čím

⁹ Pochopitelný omyl. Pope použil sloveso *rape* ve starším smyslu „ukrást, vzít násilím“, odvozeném z latinského *rapere*.

jsou a čím chtějí být. A docházelo mu, že za tím vším je stříbro. Když se totiž radikálové rozepisovali o úskalích industrializace a když konzervativci vyvraceli jejich spisy poukazováním na překotný růst ekonomiky, když libovolná politická strana hovořila o chudinských čtvrtích, bydlení, silnicích, dopravě, zemědělství a výrobě, když se kdokoli třeba jen letmo zmínil o Británii a budoucnosti říše, objevovalo se v novinách, letáčcích, časopisech, a dokonce i v modlitebních knihách stále totéž slovo — *stříbro, stříbro, stříbro*.

Od paní Piperové se naučil o anglickém stravování a Anglii víc, než by považoval za možné. Chvilí mu trvalo, než přišel nové kuchyni na chuť. V Kantonu nikdy nevěnoval jídlu valnou pozornost — rýžová kaše, dušené bochánky, knedlíky a zeleninové pokrmy, z nichž se skládala jeho každodenní strava, mu nepřipadaly ničím zajímavé. Tvořily základ výživy chudých rodin, na hony vzdálený vybrané čínské kuchyni. Teď žasl nad tím, jak moc se mu po nich stýská. Angličané běžně využívali jen dvě chutě, slanou a neslanou, a zjevně jim unikalo, že existují i nějaké jiné. Na zemi, která tak vydělávala na obchodu s kořením, chovali její obyvatelé zavilý odpor k jeho praktickému uplatnění a Robin za celou dobu prožitou v Hampsteadu neochutnal jediné jídlo, o němž by se skutečně dalo říct, že bylo „kořeněné“, natož „pikantní“.

Britská jídla radši poznával, než jedl. Zmíněné poznatky se dostavovaly samy od sebe — drahá paní Piperová byla upovídaná a mileráda Robinovi při servírování oběda udělala přednášku, pokud dal najevo sebemenší zájem o to, co má na talíři. Sdělila mu, že brambory, z jeho pohledu velmi chutné v jakékoli podobě, se nemají podávat důležitým návštěvám, protože jsou považovány za jídlo společenské spodiny. Robin také zjistil, že jídlo zůstává během stolování teplé díky nově vynalezeným postříbřeným talířům, ale vyzrazovat tento trik hostům je nezdvořilé, a proto se příslušné slitky zásadně vsazují do talířů zespoda. Dozvěděl se, že podávání jídla jako jednotlivých po sobě jdoucích chodů převzali Britové od Francouzů a jediným důvodem, proč se to ještě nestalo všeobecnou normou, je přetrvávající rozhořčení na toho zakrslíka Napoleona. Naučil se, být tak úplně nepochopil jemné rozdíly mezi

lehkým obědem, klasickým obědem a poledním jídlem. Objevil, že za svůj oblíbený tvarohový koláč s mandlemi vděčí katolíkům, protože zákaz mléčných výrobků o postních dnech přiměl anglické kuchařky vypomocť si mandlovým mlékem.

Jednoho večera se paní Piperová vytasila s jakýmsi oblým, plochým kolem, nějakým druhem zapečeného těsta rozkrájeného na trojúhelníkové dílky. Robin si jeden vzal a váhavě ukousl růžek. Byl hodně hutný a moučný, mnohem vydatnější než nadýchané bochánky, které každý týden vařila v páře jeho matka. Nechutnalo to špatně, jen to bylo překvapivě syté. Pořádně se napil vody, aby mu rozžvýkané sousto snáz sklouzlo do žaludku, a pak se zeptal: „Co je to?“

„To je *bannock*, drahoušku,“ odpověděla paní Piperová.

„*Scone*,“ opravil ji profesor Lovell.

„Správně je to *bannock*...“

„Dílkům se říká *scones*,“ vedl si profesor Lovell svou. „*Bannock* je celý bochník.“

„Tak podívejte, tohle je *bannock* a ty kousíčky jsou taky *bannocky*. *Scones* jsou ty suché, drobné věci, co si vy Angličani tak rádi strkají do pusy...“

„Předpokládám, že k nim nepočítáte své vlastní, paní Piperová. Těm by žádný soudný člověk nevytýkal, že jsou suché.“

Ale lichotky na paní Piperovou neplatily. „Je to *bannock*. Všechno jsou to *bannocky*. Moje babička jim říkala *bannocky*, a tak jsou to *bannocky*.“

„Proč se tomu... proč se jim říká *bannock*?“ zeptal se Robin. To slovo v něm vyvolávalo představu nějakého netvora žijícího v kopcích, samý dráp a chrupavka, který si nedá pokoj, dokud ho lidé neuplatí chlebem.

„Kvůli latině,“ odpověděl profesor Lovell. „*Bannock* je slovo odvozené od výrazu *panicium* neboli pečený chléb.“

To působilo věrohodně, byť žalostně všedně. Robin si ukousl další sousto *bannocku* — nebo to možná byl *scone* — a tentokrát už si vychutnal, jak příjemně ztěžka se mu uvelebilo v žaludku.

Nesmírná vášeň pro čajové pečivo ho rychle sblížila s paní Piperovou. Ta připravovala *scones* na všechny možné způsoby, klasicky podávané s trochou husté smetany a malinového džemu, na slano

se sýrem a čínskou pažitkou nebo posázené kousky sušeného ovoce. Robinovi nejvíc chutnaly klasické — proč kazit něco, co podle něj bylo dokonalé už od samého počátku? Zrovna tehdy objevil platonské ideje a byl přesvědčený, že scone je platonským ideálem pečiva. A paní Piperová k nim dělala skvělou hustou smetanu, lehkou, oříškovou, a přitom osvěžující. Řekla mu, že v některých domácnostech se mléko pomalu zahřívá na sporáku skoro celý den, aby se nahoře utvořila vrstva smetany, ale o minulých Vánocích jí profesor Lovell přinesl takový šikovný stříbrodělský vynález, který umí oddělit smetanu za několik vteřin.

Jenže profesorovi Lovellovi chutnala klasická varianta ze všech nejméně, a tak se k odpolední svačině obvykle podávaly scones se sultánkami.

„Proč se jim říká sultánky?“ vyzvídá Robin. „Jsou to jenom rozinky, ne?“

„Nejsem si jistá, broučku,“ odpověděla paní Piperová. „Asi kvůli tomu, odkud pocházejí. Sultánka zní docela orientálně, že? Kde se pěstují, Richarde? V Indii?“

„V Malé Asii,“ odpověděl profesor Lovell. „A jsou to sultánky, ne sultáni, protože nemají semena.“

Paní Piperová mrkla na Robina. „Tak vidíš. Semena, v těch to všechno je.“

Robin tomu vtipu nerozuměl, ale věděl, že mu sultánky v pečivu nechutnají. Když se profesor Lovell nedíval, vydlobal je, namazal si holý scone tlustou vrstvou smetany a schlamstl ho celý najednou.

Kromě čajového pečiva byly jeho další velkou neřestí romány. Dva tucty svazků, které mu chodily každý rok do Kantonu, byly jen tenoučký pramínek. Teď měl přístup k učiněné záplavě. Od knih se nevzdaloval ani na krok, ale vmáchnout do denního rozvrhu četbu pro vlastní potěšení ho stálo dost důvtipu — četl si u stolu a hltał přitom jídla paní Piperové, aniž vnímal, co vlastně jí, četl si při procházkách po zahradě, i když z toho se mu točila hlava, a dokonce si zkoušel číst i ve vaně, ale při pohledu na vlhké, zkrabatělé otisky prstů, které po sobě zanechal na novém vydání Defoeova *Plukovníka Jacka*, se tak zastyděl, že to vzdal.

Ze všeho nejradši měl romány. Dickensovy příběhy zveřejňované na pokračování byly sice zábavné, ale držet v rukou tíhu celého, dokončeného vyprávění bylo velice příjemné. Četl všechny žánry, které mu přišly pod ruku. Nadchlo ho kompletní dílo Jane Austenové, i když se musel často radit s paní Piperovou, aby pochopil společenské zvyklosti, o nichž autorka psala. (Kde je Antigua? A proč tam sir Thomas Bertram pořád jezdil?¹⁰) Hltal cestopisy Thomase Hopea a Jamese Moriera, díky nimž se seznámil s Řeky a Peršany, nebo aspoň s nějakou smyšlenou verzí Řeků a Peršanů. Moc se mu líbil *Frankenstein* od Mary Shelleyové, ačkoli totéž nemohl říct o básních jejího méně nadaného manžela, kterého pokládal za afektovaného.

Profesor Lovell ho po návratu z Oxfordu vzal do knihkupectví Hatchards na třídě Piccadilly, naproti obchodnímu domu Fortnum & Mason. Robin se zastavil před vchodem natřeným na zeleno a zůstal zírat. Při svých vycházkách po městě mnohokrát míjel různá knihkupectví, ale nikdy by ho nenapadlo, že bude smět dovnitř. Nějak dospěl k představě, že knihkupectví jsou jen pro bohaté dospělé, a kdyby se opovážil překročit práh, vyvedou ho za ucho ven.

Když profesor Lovell viděl, jak Robin váhá přede dveřmi, usmál se. „A to je jen prodejna pro veřejnost. Počkej, až uvidíš univerzitní knihovnu.“

Uvnitř je obklopila opojná dřevitá vůně čerstvě vytištěných knih. Robin si říkal, že kdyby takhle voněl tabák, šňupal by ho každý den. Přistoupil k nejbližšímu regálu a nesměle napřáhl ruku k vystaveným knihám. Báł se jich dotknout — vypadaly tak nově a svěže, měly ještě netknuté hřbety a stránky hladké a lesklé. Robin byl zvyklý na očtené, vlhké bichle; i jeho mluvnice klasických jazyků byly několik desítek let staré. Tyhle zářivé, čerstvě svázané knihy budily dojem předmětů úplně jiného druhu, určitých ne k prohlížení a četbě, ale k obdivování zdálky.

„Vyber si nějakou,“ vyzval ho profesor Lovell. „Měl bys vědět, jaký je to pocit, pořídít si svou první knihu.“

¹⁰ Protože vlastnil otroky.

Vybrat si nějakou? Jen jednu ze všech těch pokladů? Robinovi žádný z nabízených titulů nic neříkal a byl tak ohromený už jen samotným množstvím textu, že si je nedokázal prolistovat a rozhodnout se. Do oka mu padla kniha *Královský pluk* od Fredericka Marryata, spisovatele, s nímž se zatím nesetkal. Ale nové, pomyslel si, je dobré.

„Hm. Marryat. Toho jsem nečetl, ale chlapcům ve tvém věku se prý líbí.“ Profesor Lovell obrátil knihu v rukou. „Tak tedy tuhle? Určitě?“

Robin přikývl. Věděl, že pokud se nerozhodne hned, už odsud nikdy neodejde. Připadal si jako hladovec v cukrárně, oslněný výběrem, ale nehodlal pokoušet profesorovu trpělivost.

Venku mu profesor podal knihu zabalenou v hnědém papíru. Robin si ji přitiskl k hrudi. Musel se hodně snažit, aby počkal s vybalováním až na doma. Zahrnul profesora Lovella svými díky a přestal, až když si všiml jeho rozpaků. Pak se ho ale profesor Lovell zeptal, jestli je to hezký pocit, držet v rukou novou knížku. Robin nadšeně přitakal a poprvé, co pamatoval, se na sebe usmáli.

Robin si chtěl nechat *Královský pluk* na víkend, až bude mít celé odpoledne volné a bude si moci stránky v klidu vychutnat. Ve čtvrtek po obědě ale zjistil, že už se nemůže dočkat. Po odchodu pana Feltona do sebe naházel chleba se sýrem, který mu připravila paní Piperová, a vyběhl nahoru do knihovny, kde se uvelebil ve svém oblíbeném křesle a pustil se do čtení.

Rázem byl unešený. Kniha pojednávala o námořnických eskapádách, o pomstě, odvaze a strastiplném úsilí, o lodních bitvách a cestách po dalekých krajích. Robinovi se vybavila jeho plavba z Kantonu a své vzpomínky si teď nově zasadil do souvislostí románu. Představoval si sám sebe, jak bojuje s piráty, staví vory a dostává medaile za odvalu a chrabrost...

Dveře se vrzavě otevřely.

„Co to děláš?“ zeptal se profesor Lovell.

Robin zvedl hlavu. V duchu viděl královské námořnictvo plavící se po rozbouřeném moři tak živě, že mu chvíli trvalo vzpomenout si, kde je.

„Co to děláš, Robine?“ zopakoval důrazně profesor Lovell.

V knihovně se najednou hodně ochladilo a zlatavé odpoledne se ponořilo do tmy. Robin si všiml, kam se profesor Lovell dívá, a uviděl tikající hodiny nad dveřmi. Úplně zapomněl na čas. Ale ty ručičky nemůžou ukazovat správně, od chvíle, kdy si sedl s knížkou, přece nemohly uplynout už tři hodiny.

„Omlouvám se,“ odpověděl. Pořád ještě byl napůl duchem jinde. Připadal si jako cestovatel zdaleka, odváť z Indického oceánu a uvržený do téhle zšeřelé, studené pracovny. „Nevšiml jsem si... Ztratil jsem přehled o čase.“

Výraz profesora Lovella pro něj byl naprostou záhadou. To ho děsilo. Ta neproniknutelná hradba, ta nelidská bezvýraznost byla mnohem děsivější, než by býval byl vztek.

„Pan Chester čeká dole už přes hodinu,“ řekl profesor Lovell. „Nenechal bych ho čekat ani deset minut, ale vrátil jsem se domů až teď.“

Robinovi se provinile sevřel žaludek. „Moc mě to mrzí...“

„Co to čteš?“ nenechal ho domluvit profesor.

Robin zaváhal a pak mu podal *Královský pluk*.¹¹ „Tu knížku, kterou jste mi koupil... teď jsem u velké bitvy a jen jsem chtěl vědět, co —“

„Máš dojem, že záleží na tom, o čem ta odporná kniha je?“

Vždycky když se Robin v následujících letech vracel k této vzpomínce, trnul, jak drze si potom počínal. Nejspíš už byl napůl šílený strachy, protože zpětně vzato od něj bylo až legračně pošetilé, jak zkrátka zaklapl Marryata a vyrazil ke dveřím, jako by mohl jednoduše seběhnout dolů na hodinu, jako by se pochybení takového rozsahu dalo tak snadno zapomenout.

Když došel ke dveřím, profesor Lovell se rozpráhl a tvrdě ho uhodil hřbetem ruky do levé tváře.

Síla úderu ho srazila na podlahu. Vnímál spíš šok než bolest. Ozvěna v hlavě nebyla trýznivá, zatím ještě ne, na to došlo až pak, po uplynutí několika vteřin, kdy se mu do hlavy nahrnula krev.

¹¹ Byl to poslední Marryatův román, který kdy četl. To bylo jediné dobré. Knihy Fredericka Marryata byly sice plné dobrodružných příhod a hrdinských kousků na širém moři, díky nimž si je oblíbili angličtí kluci, ale také líčily černochoy jako šťastné, spokojené otroky a Indiány buď jako všlechtilé divochoy, nebo jako zhýralé opilce. Čínany a Indý popisovaly jako „rasy podřadných kvalit a zženštilého vystupování“.

Profesor Lovell ještě neskončil. Zatímco se otřesený Robin zvedal do kleku, profesor zvedl pohrabáč ležící u krbu a udeřil jím Robina zleva do hrudníku. Pak jím máchl znovu. A znovu.

Robin by měl větší strach, kdyby třeba podezříval profesora Lovella z násilnických sklonů, ale ten výprask byl tak nečekaný a vůbec k profesorovi neseseděl, že působil spíš neskutečně. Ani ho nenapadlo žadonit, plakat nebo dokonce křičet. Ještě ve chvíli, kdy ho pohrabáč udeřil do žeber poosmé, podeváté, podesáté a v ústech už měl krev, cítil jen nesmírný údiv, že se to vůbec děje. Připadalo mu to směšné. Měl pocit, že se nemůže probudit ze sna.

Ani profesor Lovell nevypadal jako člověk zmítaný záchvatem vzteku. Nekřičel, nepoužil oči, dokonce ani neměl ve tvářích ruměnc. Jen zkrátka a dobře budil dojem, že se snaží každou prudkou a úmyslnou ranou způsobit co největší bolest s co nejmenším rizikem trvalých následků. Nebil totiž Robina do hlavy a ani nevládal do úderů takovou sílu, aby mu praskala žebra. Ne, jen mu uštěďroval podlitiny, které se dají snadno skrýt a časem se beze stopy zahojí.

Moc dobře věděl, co dělá. Zřejmě to nedělal poprvé.

Po dvanácti ranách všechno ustalo. Profesor Lovell stále s toutéž vyrovnaností a precizností vrátil pohrabáč na krbovou římsu, poodstoupil, posadil se ke stolu a beze slova se díval, jak se Robin zvedá na kolena a otírá si z tváře krev, jak jen to jde.

Po dlouhé odmlce řekl: „Když jsem tě přivezl z Kantonu, dal jsem jasně najevo, co od tebe očekávám.“

To už se Robinovi přece jen stáhlo hrdlo vzlykem, tísnivou, opožděnou citovou reakcí, ale přemohl ji. Děsil se, co by profesor mohl udělat, kdyby Robin vydal nějaký zvuk.

„Vstaň,“ vyzval ho profesor odměřeně. „Posaď se.“

Robin bez rozmyšlení poslechl. Měl pocit, že má uvolněnou stoličku. Dotkl se jí jazykem a trhl sebou, protože ucítil na jazyku čerstvý, slaný výtrysk krve.

„Podívej se na mě,“ nařídil mu profesor.

Robin zvedl oči.

„To se ti každopádně musí nechat,“ pokračoval profesor. „Nepláčeš ani po výprasku.“

Robina svědil nos. Hrozilo, že mu z očí vyhrknou slzy, a on se musel hodně snažit, aby je zadržel. Připadalo mu, že mu někdo zatlouká do spánků hřeby. Zalykal se bolestí tak, že nemohl ani dýchat, a přesto na sobě zjevně nesměl za žádnou cenu dát najevo ani náznak utrpení. V životě si nepřipadal tak uboze. Nejradši by umřel.

„Nehodlám pod touto střechou trpět lenost,“ prohlásil profesor Lovell. „Překladatelství není snadná činnost, Robine. Vyžaduje soustředění. Kázeň. Už takhle jsi v nevýhodě, protože ses neučil latinsky a řecky odmala, a musíš to zpoždění dohnat za šest let, než nastoupíš na Oxford. Nesmíš otálet. Nemůžeš plýtvat časem na jalové snění.“

Vzdychl. „Na základě hlášení slečny Slateové jsem doufal, že z tebe vyrostl svědomitý a pracovitý chlapec. Teď vidím, že jsem se mýlil. Lenost a fales jsou u tvých krajanů běžnými povahovými rysy. Proto také Čína zůstává zahálčivou a zaostalou zemí, zatímco její sousedé spějí překotným tempem vstříc pokroku. Jste od přírody omezení, nerozhodní a štítíte se dřiny. Těmto vlastnostem musíš vzdorovat, Robine. Musíš se naučit překonávat tu nákazu, kterou máš v krvi. Vsadil jsem hodně na to, že jsi toho schopen. Dokaž mi, že to stálo za to, nebo si kup zpáteční lístek do Kantonu.“ Naklonil hlavu na stranu. „Chceš se vrátit do Kantonu?“

Robin polkl. „Ne.“

Myslel to vážně. Ani po tomhle, ani po utrpení spojeném s výukou si pro sebe neuměl představit jinou budoucnost. Kanton znamenal chudobu, bezvýznamnost a nevzdělanost. Kanton znamenal epidemii. Kanton znamenal konec knih. Londýn znamenal veškeré hmotné zajištění, které si mohl přát. Londýn znamenal, že jednou bude i Oxford.

„Tak se rozhodni teď hned, Robine. Snaž se studovat na výbornou, obětuj tomu, co bude třeba, a slib mi, že mě už nikdy takhle neztrapníš. Nebo se vrať první poštovní lodí domů. Budeš zase na ulici, bez rodiny, bez znalostí a bez peněz. Už nikdy nedostaneš takové příležitosti, jaké ti nabízím já. O Londýně, natož o Oxfordu si budeš moct nechat jen zdát. Už nikdy, nikdy se nedotkneš stříbrného slitku.“ Profesor Lovell se zaklonil a upřel na Robina bezcitné, zkoumavé oči. „Tak si vyber.“

Robin šeptem odpověděl.

„Nahlas. Anglicky.“

„Omlouvám se,“ pronesl Robin zdušeně. „Chci zůstat.“

„Dobrá.“ Profesor Lovell vstal. „Pan Chester čeká dole. Seber se a jdi na hodinu.“

Robinovi se nějak podařilo přetrpět celý zbytek vyučování. Popotahoval, vůbec se nedokázal soustředit a na tváři se mu dělala obrovská modřina. Tělo měl rozbolavělé od tuctu neviditelných ran. Pan Chester se naštěstí k incidentu nevyjádřil. Robin vyčasoval zadaná slovesa, všechna špatně. Pan Chester ho trpělivě opravoval příjemným, byť nuceně klidným tónem. Robinova nedochvilnost se na délce výuky nijak neprojevila — učili se ještě douho po večeri a byly to nejdelší tři hodiny v Robinově životě.

Druhý den ráno se profesor Lovell choval, jako by se nic nestalo. Robin přišel na snídani a profesor se ho zeptal, jestli už má hotové překlady. Robin řekl, že má. Paní Piperová podávala ke snídani vajíčka se šunkou a najedli se v poněkud horečném tichu. Robina bolelo žvýkání a občas i polykání, protože obličej mu přes noc opuchl ještě víc, ale když se rozkašlal, paní Piperová mu jen poradila, ať si nakrájí šunku na menší kousky. Všichni si dopili čaj. Paní Piperová sklidila ze stolu a Robin si šel pro učebnice latiny, než přijde pan Felton.

Na útěk nepomýšlel, ne tehdy, a ani v následujících týdnech. Nějaké jiné dítě by se mohlo vyděsit a při první příležitosti utéct na ulici. Nějakému jinému dítěti zvyklému na lepší, laskavější zacházení by mohlo dojít, že na takové lhostejnosti dospělých jako paní Piperová, pan Felton nebo pan Chester vůči těžce pohmožděnému jedenáctiletému chlapci je něco opravdu hodně v nepořádku. Ale Robin byl tak vděčný za návrat do normálu, že ani nedokázal nést to, co se stalo, nelibě.

Koneckonců se to už neopakovalo. O to se postaral. Dalších šest let studoval do úmoru. Nad hlavou mu neustále visela hrozba vystěhování do ciziny, a tak zasvětil celý život tomu, aby se z něj stal žák, jakého si profesor Lovell přál.

Řečtina a latina byly rok od roku zábavnější, jakmile nashromáždil z každého jazyka tolik stavebních prvků, že si uměl sám dát dohromady útržky smyslu. Pak už to u každého nového textu byla

spíš otázka doplňování prázdných míst než tápání ve tmě. Když dospěl ke správné gramatické formulaci fráze, která mu dělala potíže, bylo to stejně uspokojujivé jako vrátit knihu na její místo nebo najít chybějící ponožku — všechny dílky zapadly do sebe a všechno bylo celé a úplné.

V latině si přečetl Cicerona, Livia, Vergilia, Horatia, Caesara a Juvenála. V řečtině se vypořádal s Xenofóntem, Homérem, Lysem a Platónem. Časem pochopil, že je hodně dobrý jazykář. Měl dobrou paměť a cit pro tóny i rytmus. Netrvalo dlouho a mluvil řecky i latinsky tak plynně, že by mu to kterýkoli oxfordský student mohl závidět. Profesor Lovell přestal časem komentovat jeho zděděný sklon k lenosti a místo toho kvitoval pochvalným příkyvováním každou zprávu o tom, jak rychlé pokroky dělá Robin s literárním kánónem.

Mezitím kolem nich plynuly dějiny. V roce 1830 zemřel král Jiří IV. a po něm se vlády ujal jeho mladší bratr Vilém IV., věčný ústupkář, který se nezavděčil vůbec nikomu. V roce 1831 se Londýnem přehnala další epidemie cholery a zanechala po sobě třicet tisíc mrtvých. Nejvíc dolehla na chudé a nemajetné, na osoby žijící ve stísněných, přelidněných podmínkách, které nemohly uniknout zkaženému vzduchu vydechovanému jejich spolubydlíci.¹² Hampsteadská čtvrť však zůstala netknutá. Pro profesora Lovella a jeho přátele v odlehlých obezděných sídlech byla epidemie něčím, o čem se jen letmo zmínili, přešli to soucitnou grimasou a vzápětí pustili z hlavy.

V roce 1833 proběhl historický zvrat — v Anglii a anglických koloniích bylo zrušeno otroctví a v rámci přechodu ke svobodě mělo být nahrazeno šestiletým učednictvím. Společníci profesora Lovella přivítali tuto zprávu s podobnou rozmrzelostí jako prohraný kriketový zápas.

„Tak to už mi Západní Indii znechutilo úplně,“ stěžoval si pan Hallows. „Ti abolitionisté s tím svým prokletým moralizováním!

¹² Když týdeníky začaly otiskovat stoupající počty mrtvých, Robin se zeptal paní Piperové, proč lékaři nemůžou jednoduše chodit po městě a léčit nemocné stříbrem, jako to profesor Lovell udělal u něj. „Stříbro je drahé,“ odpověděla paní Piperová a víckrát už o tom nemluvili.

Pořád si myslím, že tahle posedlost rušením otroctví je výsledkem potřeby Britů mít aspoň kulturní převahu, když už ztratili Ameriku. A na základě čeho? Ne že by v Africe ti ubožáci nebyli úplně stejně zotročeni těmi tyrany, které nazývají králi.“¹³

„Ještě bych nad Západní Indií nelámal hůl,“ opáčil profesor Lovell. „Tamní zákony stále uznávají jistý druh nucených prací...“

„Jenže bez vlastnictví to nemá žádnou váhu.“

„To ale může být jediné dobře. Svobodní lidé přece jen pracují lépe než otroci a otrokářství je v praxi nákladnější než volný trh práce...“

„Čtete nějak moc Smithe. Hobart a MacQueen na to šli správně — prostě tam propašovat plnou loď Číňanů¹⁴ a šmytec. Ti jsou tak pracovití a ukáznění, Richard o tom ví svoje...“

„Ne, Richard je považuje za lenochy, vidte, Richarde?“

„Já bych si hlavně přál,“ vložil se do hovoru pan Ratcliffe, „aby se do těch debat o zrušení otroctví přestaly zapojovat ženy. Nějak moc se zhlízejí v postavení otroků a začínají si o sobě myslet bůhvíco.“

„Copak,“ zeptal se profesor Lovell, „je snad paní Ratcliffeová nespokojená se svými domácími poměry?“

„Líbí se jí představa, že od zrušení otroctví zbývá už jen krůček k volebnímu právu žen.“ Pan Ratcliffe se ošklivě uchechl. „To by se musel stát zázrak.“

A pak se rozhovor stočil k nesmyslnosti ženských práv.

Robin si říkal, že nikdy nepochopí tyhle pány, kteří mluví o světě a jeho vývoji jako o nějaké obří partii šachu, při níž lze podle libosti postrkovat zeměmi a národy a manipulovat jimi.

¹³ Zde pan Hallows zapomíná, že dědičné nevolnictví, kdy se s otroky zachází ne jako s lidmi, ale jako s majetkem, je čistě evropským vynálezem.

¹⁴ Po osvobození Haiti si Britové skutečně začali pohrávat s myšlenkou dovozu pracovních sil jiných národností, například Číňanů („rozvážný, trpělivý, přičinlivý lid“), jako možné alternativy afrických otroků. V roce 1806 dopravila loď *Fortitude* na Trinidad dvě stě čínských nádeníků s cílem vybudovat zde stálou kolonii, která by sloužila jako „narázník mezi námi a černochoy“. Kolonie se neuchytila a většina dělníků se brzy vrátila do své rodné Číny. Myšlenka nahrazení afrických pracovních sil čínskými se však britským podnikatelům nadále zamlouvala a v průběhu devatenáctého století se k ní neustále vraceli.

Ale pokud pro ně svět byl jakýmsi abstraktním pojmem, pro něj byl ještě abstraktnější, protože na ničem z toho neměl vlastní zájem. Robin vnímal tu dobu prostřednictvím krátkozrakého světa lovellovského zámečku. Reformy, povstání v koloniích, vzpoury otroků, volební právo žen ani nejnovější parlamentní debaty pro něj nic neznamenaly. Důležité byly jen mrtvé jazyky, jimiž se zabýval, a skutečnost, že jednoho dne, s postupem let čím dál bližšího, ho přijmou na univerzitu, kterou znal jen z obrazu na zdi — do města vědění, do města snivých věží.

Všechno to skončilo bez okázalosti, bez oslavy. Když si pan Chester jednoho dne balil knihy, sdělil Robinovi, že ho jejich hodiny těšily a přeje mu, ať se mu na univerzitě daří. Robin díky tomu zjistil, že příští týden poputuje do Oxfordu.

„Ach ano,“ přitakal profesor Lovell, když se ho na to zeptal. „Já ti to zapomněl říct? Už jsem psal na kolej. Budou tě očekávat.“

Teoreticky musela být podána přihláška, musela proběhnout nějaká výměna doporučujících dopisů a záruk financování, které mu zajistily místo na škole. Robin se toho však neúčastnil. Profesor Lovell mu prostě oznámil, že se má dvacátého devátého září nastěhovat do svého nového příbytku, a tak by měl mít sbaleno nejpozději večer osmadvacátého. „Dorazíš tam několik dní před začátkem trimestru. Pojedeme společně.“

Večer před odjezdem mu paní Piperová přinesla tác malých, tvrdých, okrouhlých sušenek, tak sytých a drolivých, že měl pocit, jako by se mu rozplývaly na jazyku.

„Říká se jim *shortbread*,“ oznámila mu. „Jsou hodně hutné, tak je nesněž všechny najednou. Moc často je nepeču, Richard si totiž myslí, že cukr není pro kluky zdravý, ale zasloužíš si je.“

„*Short* znamená krátký,“ uvažoval nahlas Robin. „To protože jsou hned pryč?“

Tuhle hru spolu hráli už od té diskuse o bannocku.

„Ne, broučku.“ Zasmála se. „Kvůli té drobivosti. *Short* taky znamená křehký, lámavý. Proto se tomu tak říká — je to pečivo zkřehlé přidáním tuku do těsta.“

Spolkl sladké, masné sousto a zapil ho douškem mléka. „Vaše hodiny etymologie mi budou chybět, paní Piperová.“

Když mu odpovídala, hlas jí k jeho údivu ztěžkl a oční koutky měla zarudlé. „Napiš mi, kdybys někdy potřeboval pytel něčeho k jídlu,“ zapřísahala ho. „O tom, co se děje na těch kolejích, toho moc nevím, ale vím, že tam vaří příšerně.“